Aho Onsoi pinasuku' ri
YAHAYA

Rahu Papaintalangan

Randalom nu Aho Onsoi hitu Yasus pinaintalang ra rahu nu Ala ampus-ampus nasauk ra ulun am inurong ra lolot taka. Ohondo' ra nirahu ra suot nu buku hitu Aho Onsoi hitu tinulisan hili ulun ambasa' ra buku hitu angintopot ra Yasus nga Raja' Kaayahan nopongo nirandi' nu Ala am io Anak nu Ala. Hili mimpuun ra intopot nilo rio, ilo akaalap ra bayah (20:31).

Rahu pinamahulu napaintalang ra Rahu nu Ala ampus-ampus hino io hino Yasus. Bahian kasaa' ra buku hitu ahulit ra nansalinutan kalalaban nopongo inuma' no. Tatandu' kalalaban hino anilu' ra Yasus hino Raja' Kaayahan nirandi' nu Ala, am io Anak nu Ala. Tuki-tukir pahulitan ra kalalaban rinanganan ra pahayaman nu Tuhan Yasus ra ulun-ulun. Intor ra pahayaman-pahayaman hino atalang kapio ra aun langus nu tatandu' kalalaban hino. Luang nu bahian hitu pinaintalang nga siino ulun mintopot ri Yasus am asauk ra ulun ubason no io yak siino po mansang rio am ikaa asiha' mintopot rio.

Bahian 13-17 ahulit ra aun koson nu pansiluluman ri Yasus am ulun ubason no rano ra paat nu londom panakuban ri Yasus am aun koson no namalair am napaingkotoh ra huang nilo ra paat londom hili. Bahian-bahian pamaparan ahulit ra aun koson ri Yasus tinakub am binisara', am aun koson no ra io sinalip, inatoi am pinanduli' kaayaho' am aun koson no inintalang ra ulun ubason no ra pongo no pinanduli' kaayaho'.

Pahulitan ra sangulun ruandu' tinakub nga nampalapau (8:1-11), pinaunsop ra lolot nu tatandu' kurungan maayo nga asuang buku am salinan-salinan ra bahu li ikaa nanulis ra pahulitan hino. Io yak siino nanulis ra kula-kula' kaintok. Randalom nu buku hitu Yahaya apakaulu' ra taak, io hino bayah otopot am ampus-ampus tinaakan nu Ala mimpuun ri Karistus. Taak hino inimuunan noyo ra tana' am alimanan nu ulun-ulun angintopot ri Yasus asauk ra ralan muoi ra Ala, asauk ra apaintalang ra Ala, am asauk ra anaak ra bayah. Inuma' ri Yahaya io hino pangabihan-pangabihan inalap no intor ra baal tukir orou ra anilu' ra katapatan-katapatan nu bayah, papahandaan, siang, ruti', bantang, hambala' am rumba no, taunan nu anggur am kinawa' no.

Suot nu Aho hitu

Aho Onsoi angibit ra kaayahan

1 1Kaapo tana' tu nasauk siino no
ulun sabiton ra Rahu lai-lair noyo
siino. Rahu hino nirumangan ra Ala
am Rahu hino ohondo' ra Ala. 2Io ni-
rumangan ra Ala intor ra puu-puun
nali 3am intor ra Rahu hino Ala na-
nguma' ra kawi' nu atu-atu. Kono po
ikaa Rahu hino kawi' nu atu-atu ra
tana' tu am limbowon kaando'
kasaumi po asauk. 4Rahu hino nga
nanaak ra bayah[a] ra kawi' nu aayah
am kaayahan hino napakawantang ra
kawi' nu ulun. 5Awantang hino
apakawantang ra olondom, am olon-
dom hino ikaa nakalasa' ra awantang
hino.
6Siino sangulun sinusub nu Ala i-
ninggalanan ri Yahaya. 7Io inatong
amala' ra ulun intor ra baal nu awan-
tang hino. Io ambala' ra baal nu
awantang hino hili kawi' nu ulun ang-
kinongoh ra pambalaan hino am min-
topot yak ra awantang hino. 8Sala' ka
Yahaya awantang hino, io yak io in-
atong muoi yak ambala' ra baal nu
awantang hino.
9Hitu nga awantang otopot io hino
awantang sinumuku' ra tana' tu am
apakito ra awantang hino ra ulun nu
tana'. 10Rahu hino siino ra tana' tu.
Intor ra Rahu hino Ala napasauk ra
tana' tu, io yak ulun ra tana' hitu ikaa
akakaulih rio. 11Io sinumuku' ra
nagiri no tohom, io yak bansa' no
tohom ikaa apaunsop rio. 12Io yak
tayar nu ulun apaunsop am anginto-
pot rio, taakin no ra kuasa' hili asauk
ra anak-anak nu Ala. 13Am ulun
asauk ra anak-anak nu Ala sala' ka
anakon nu ulun io yak Ala asauk ra
ama' nilo.
14Rahu hino nopongo sinumauk ra
ulun, hili inurong nirumangan ritaka.
Am itaka nakailong ra hayo nu kuasa'
kaansukan io hino kuasa' kaansukan
nu sangulun anak nu Ama' Ala. Am
lumangus ra anak hino itaka
akakaulih ra Ala am asi' no ritaka.
15I Yahaya inatong ambala' ra
baal nu Rahu hino. Rahu no, "Hitu
nga ulun kuon ku matong naaling
intor rakon io yak io labing aulu' intor
rakon, nga ikaa po au inanak am lai-
lair noyo siino."
16Io akaasi' kapio kaando' popor
no io anaak ra barakat ritaka. 17Ala
nanaak ra Arat nu ugama no ri Musa
li, io yak asi' am katapatan nu Ala
pinaintalang lumangus ri Yasus
Karistus. 18Kaando' kasangulun po
nakakito ra Ala. Anak yak nu Ala
saumi hino ohondo' ra Ala Ama' no
am namarangan rio, io nga napain-
talang ra Ala Ama' ritaka.

Pambalaan ri Yahaya

(Mat 3:1-12; Mrk 1:1-8; Luk 3:1-18)

19Mamaayo-mamaayo nu ulun
Yahudi siino ra bandar Yarusalim
nanusub ra kula-kula' imam am
kula-kula' ulun ri Liwi muoi angki-
muot ri Yahaya, rahu kanilo, "Aun
ki' oko tu?"
20Yahaya namalihua ikaa nahalim
io yak io inindahu kapio-pio, rahu no,
"Au hitu sala' ka Raja' Kaayahan
nirandi' nu Ala li."
21Limbang nu ulun hiano, "Kono
po hino, aun ki' oko hitu? Ilia ki'
oko?"
Limbang ri Yahaya, "Sala'."
Am rahu kanilo po, "Oko ki' ulun
angindul ra rahu nu Ala kuon li?"[b]

---

[a]1:4 Rahu hino nanaak ra bayah: karuo kono am; kawi' nu pinasauk hiano okotohom ra bayah nu kono ilo sumilulum ra rahu hino.

[b]1:21 Ulun angindul ra rahu nu Ala Namagun kuon li: Io nga lansanon ra matong ambala' aparayol ra ratangan nu Raja' Kaayahan hino.

1:6 Mat. 3:1, Mrk. 1:4, Luk. 3:1-2 **1:21** Laup. 18:15, 18, Mal. 4:5

Limbang kono po ri Yahaya,
"Sala'."
22Am rahu kono po nu ulun hiano,
"Mindahu ko nga ramon aun ki' oko
hitu. Nga kaando' naapo pamalim-
bang mai ra ulun-ulun nanusub
ramon rano. Balaan mu raino, aun ki'
oko tu?"
23Limbang ri Yahaya, "Au nga
kuon ri Yasaya li, sangulun angindul
ra rahu nu Ala, rahu kono,

'Sangulun lua-luap ra tana'
asuang ra batu am inahison
li, rahu kono,
Lairon mi ralan alumbis ra
tayar nu Tuhan!' "

24Ulun-ulun sinusub nu ulun
Parisi[c] hiano nangkimuot ri Yahaya,
25rahu kanilo rio, "Kono po oko sala'
Raja' Kaayahan am sala' i Ilia,
karuo kono am ulun angindul ra rahu
nu Ala kuon li, kulo ki' oko omororob
ra ulun?"
26Limbang ri Yahaya, "Au
omororob ramuyun ra siang yak. Io
yak siino sangulun ininggayou ra lolot
mi ikaa akaulihan mi. 27Io matong
ahinaaling intor rakon io yak au
anunuloon amalalah pono' ra abot-
abot nu kasut nano am ikaa yak au
akatuma'."
28Kawi' nu hino nasauk ra bandar
Baitani ra sandaup nu siang Yordan
solor ra saraton, ra hino nga intok
ri Yahaya omororob ra ulun.

Maak nu Rumba nu Ala

29Suaban nali kakito ri Yahaya
i Yasus sumuku' rio. Hili rahu no,
"Ilai' mi Maak nu Rumba nu Ala, lu-
mangus rio sala' nu ulun nu tana' tu
inampunan. 30Hitu nga ulun kuon
kuli matong naaling rakon li, io yak io
labing aulu' kuasa' intor rakon nga
kaapo au inaak lai-lair noyo siino.
31Ra pahulu li au ikaa akapandai ra
ulun hitu io hino matong ahinaaling
rakon, io yak au matong omororob ra
ulun ra siang hili bansa' Israil
akakaulih rio."
32I Yahaya pono' am nambala' ra
aun nakito no, rahu no, "Au nakakito
ra Ro nu Ala tinumuun ohondo' ra
susuit asang intor ra limbowon hili
sinumorop am nirumangan rio.
33Ikaa po nasauk baal hino ikaa po au
akapandai ra ulun hitu io hino ulun
matong ahinaaling rakon. Io yak Ala
nanusub rakon omororob ra ulun ra
siang, am rahu no rakon, 'Paat mu
akakito ra Ro nu Ala tumuun am
sumorop ra sangulun no, io nga omo-
rorob ra ulun ra Ro nu Ala.' " 34Rahu
po ri Yahaya, "Au nopongo nakakito
rio. Hino puun no au aatas ambala'
nga io kapio-pio Anak nu Ala."

Puu-puun ri Yasus namili' ra ulun ubason no

35Suaban nali i Yahaya am ruo
ngaulun ulun ubason no inuoi po ra
intok hino. 36Paat no nakakito
ri Yasus nansail, rahu kono, "Ilai' mi
nga raino! Hino nga raino Maak nu
Rumba nu Ala li."
37Pakaringoh ruo ngaulun ubason
ri Yahaya no ra hino am parambus
ilo inaya' ri Yasus. 38Pangalii'
i Yasus am ilong kono ruo ngaulun
sunu-sunu' rio. Hili rahu no rilo,
"Aun ki' uyumon mi tu?"
Limbang kanilo, "Rabi aun ki' in-
tokon mu?" ("Rabi" atungon no
guru'.)
39Limbang ri Yasus, "Ikon mi nga
am ilayan mi."
Hili ilo inaya' ri Yasus am kakito
nilo intok nano am ilo pono' niruma-
ngan rio ra orou hili. Paat hino jaam
kaapat solor ra kamayon.

---

[c]1:24 Ulun sinusub nu ulun Parisi: Karuo kono am; ulun sinusub hiano io hino Parisi.

1:23 Yas. 40:3

40Sangulun intor ra lolot nu ruo
ngaulun nakaringoh ra rahu
ri Yahaya no inaya' ri Yasus io hino
i Andarias, pahaka' ri Simun Piturus.
41Am uyumo' ri Andarias i Simun,
pahaka' no hino am rahu no, "Nakito
mai no Raja' Kaayahan nirandi' nu
Ala li, sabiton taka ri Masias li." (A-
tungon nu "Masias" ra rahu nu ulun
Yunani io hino "Karistus" karuo
kono am Raja' Kaayahan nirandi' nu
Ala.[d]) 42Io nangibit ri Simun inuoi
ri Yasus.
Pahilong i Yasus ri Simun hili io
inindahu, rahu kono, "Oko hitu
i Simun, anak ri Yahaya. Oko auma'
sabiton ri Kipas." ("Kipas", ohondo'
yak ra panabitan ri Piturus atungon
no ruau nu batu.)

Yasus ahipah ri Pilipus am Natanil

43Suaban nali Yasus inuoi ra daira
Galilia, hili io tinumiwol ri Pilipus,
am rahu no, "Maya' ko rakon!"
44I Pilipus hino ulun nu bandar
Baitsaida io hino intokon ri An-
darias am i Piturus. 45am uyumo' po
ri Pilipus i Natanil am paat no
nakatiwol hili rahu ri Pilipus rio,
rahu kono, "Nakito mai no ulun
sinabit ri Musa ra buku nanuratan ra
arat nu ugama am nasuratan ra
Kitap-kitap nu ulun angindul ra rahu
nu Ala. Io nga ininggalanan ri Yasus
anak ri Yusup haling ra bandar
Nasarit."
46Io yak rahu ri Natanil rio, "Siino
ki' atu-atu onsoi matong intor ra ban-
dar Nasarit?"
Rahu kono ri Pilipus, "Ikon mu
oyon to ilai'."
47Kakito ri Yasus i Natanil maar
pakasuku' am rahu no, "Hitu nga sa-
ngulun bansa' Israil otopot, ulun hitu
ikaa ambuak karuo kono am am-
paruung."
48Rahu ri Natanil, "Aun koson mu
akakaulih rakon?"
Limbang ri Yasus rio, "Kaapo
i Pilipus nangipah riun, nakito ku no
oko nanturung ra puun nu santaun
ara aamis."
49Limbang ri Natanil rio, "U
Guru', oko nga Anak nu Ala, oko nga
Raja' nu ulun Israil."
50Limbang ri Yasus rio, "Anginto-
pot ki' oko ra kawi' nu baal hino?
Nga au nopongo inindahu riun, 'Au
nakakito riun ra puun nu santaun ara
aamis?' Oko akakito rahili ra baa-
baal labing kasumpaan sumunu' ra
hitu!"
51Am rahu po ri Yasus rilo, "Hua-
ngon mi onsoi-onsoi rahu kutu, akau
akakito rahili ra limbowon tumabang
am kawi' nu malaikat nu Ala tumuun
am sumimpor ra rasawat nu Ulun
Sinusub nu Ala."

Pahuatan nasauk ra bandar Kana

2 1Ruo orou lolot no, am siino po
irau pahuatan ra bandar nu Kana
ra daira Galilia, am ina' ri Yasus no
siino ra hino. 2I Yasus am ulun
ubason no rano inipahan po muoi ra
pahuatan hino. 3Paat nu ruu' nu ang-
gur hino naawi' indahu ina' ri Yasus
no rio, "Naawian no ilo ra ruu' nu
anggur."
4Limbang ri Yasus, "U ina', ikaa
kula' onsoi ra kono oko anusub rakon
anguma' ra atu-atu, nga ikaa po
nasuku' orou ku."
5Rahu nu ina' ri Yasus no ra ulun
angangator hiano, "Onsoi yak in-
suhuton mi kawi' nu panusuban no
ramuyun."
6Ra hino siino onom sampa', intok
nu siang pambabahuan maya' ra Arat

[d]1:41 Masias...Raja Kaayahan: Ilayan mi ra Kamus raliwi nu rahu Karistus.

1:51 Kas. 28:12

sinuratan ri Musa. Tuki-tukir nu
sampa', hiano auma', suangin ra
siang maar aatus ngalito. 7Rahu
ri Yasus ra ulun angangator hiano,
"Panuon mi sampa' hiatu ra siang."
Am panuuk ulun hiano ra siang suku'
sampa' hiano napanu'.
8Am rahu po ri Yasus ra ulun
hiano, "Anuuk ka raino am
pakinami' ra ulun amihang ra
pahuatan hino." Am ilo pono' inaya'
ra panusuban ri Yasus no.
9Paat nu ulun amihang ra
pahuatan hino nanginam am siang
hino nasauk ra ruu' nu anggur, io ikaa
akapandai ra aun haling nu ruu' nu
anggur hino. (Ulun angangator rano
yak akapandai nga ilo hua nanuuk ra
siang hino). Am ipahi' nu amimihang
ra uwot hino ungkuyon ahuot hino.
10Am rahu no ra ungkuyon ahuot
hino, "Kaubasan nu uwot kono hitu
tuki-tukir nu ulun apainum pahulu ra
ruu' nu anggur aamis, am kono ulun
tambului hiano akaandas anginum
hili io apainum ra ruu' nu anggur
ikaa kula' aamis. Io yak oko namului
ra ruu' nu anggur aamis suku' raino."
11Hino nga puu-puun nu tatandu'
kalalaban inuma' ri Yasus ra bandar
nu Kana ra daira Galilia. Io apakito
ra kuasa' kaansukan no, am ulun
ubason no rano pono' inintopot rio.
12Pongo nu hino i Yasus am ina'
am pahaka-pahaka' no am ulun
ubason no rano inuoi ra bandar
Kaparnaum am inayan ra hino kula-
kula' orou.

Yasus inunsop ra Pahun nu Tuhan
(Mat 21:12-13; Mrk 11:15-17; Luk 19:45-46)

13Paat nu Irau Paska nu ulun
Yahudi amaar asauk, i Yasus
pahulu inuoi ra bandar Yarusalim.
14Ra lusar nu Pahun nu Tuhan ra
Yarusalim, io nakakito ra kula-kula'
ulun antatalan ra sapi' am rumba
am susuit asang, am siino poyo
kula-kula' ulun anunukar ra usin
anturung ra mija' nilo no. 15Yasus
namaal ra lalapos intor ra tali am
usoho' no pahiruo' kawi' nu kium,
io hino rumba am sapi' intor ra
pahun nu Tuhan. Io namalukaang
ra mija' nu ulun anunukar ra usin
rano suku' usin nu ulun hiano
nahuntias. 16Rahu kono ra ulun an-
tatalan ra susuit asang hiano,
"Ibiton mi kawi' nu hiatu. Ikaa no
akau raino apasauk ra Pahun nu
Ama' ku ra intok nu ulun antatalan
am ahahalir!"
17Hili kahuang nu ulun ubason no
rano ra aun nasuratan ra Kitap, rahu
no, "Asi' ku ra Pahun nu Tuhan
apasauk ra patayan!"
18Mamaayo-mamaayo nu ulun
Yahudi nambuuk ri Yasus am nang-
kimuot rio, "Aun ki' tatandu'
kalalaban maan nu anatandu' ra
kuasa' mu ra inuma' mu hitu?"
19Limbang ri Yasus, "Bunsahon
mi nga Pahun nu Tuhan hitu, am au
po amaal ra buoi nu talu orou."
20Rahu nu mamaayo nu ulun
Yahudi hiano, "Apat ngoopor am
onom ngaupok buoi nu ulun namaal
ra Pahun nu Tuhan hitu. Oko po ki'
naapo akabaal ra buoi nu talu orou
yak?"
21Io yak Pahun nu Tuhan kuon
ri Yasus no, io hino intor ra baal nu
inan no tohom. 22Intor ra hino, paat
ri Yasus pinanduli' kaayaho' haling
ra patayan, ulun ubason no rano
nakahuang ra aun nopongo binalaan
ri Yasus li, hili ilo nangintopot ra
nasuratan ra Kitap, am kawi' nu rahu
binalaan no.

Yasus akapandai ra kinabaalo' nu ulun

23Paat ri Yasus siino ra bandar
Yarusalim ra paat nu Irau Paska nu
ulun Yahudi, am asuang ulun angin-
topot rio nga tatandu-tatandu'

2:12 Mat. 4:13 **2:13** Kas. 12:1-27 **2:17** Nan. 69:9 **2:19** Mat. 26:61, 27:40, Mrk. 14:58, 15:29

kalalaban inuma' no. 24Io yak i Yasus
ikaa angintopot ra ulun hiano, nga io
akapandai ra huang nu kawi' nu ulun.
25Ikaa pono' ulun bokon ambala' rio
ra baal nu ulun nga io akapandai ra
aun-aun siino ra huang nu ulun.

Yasus am Nikodimus

3 1Siino sangulun ulun Parisi ining-
galanan ri Nikodimus. Io sangu-
lun mamaayo nu ulun Yahudi. 2Paat
nu saumi londom io inuoi ri Yasus
am rahu kono, "Guru' akai akapan-
dai riun sangulun guru' sinumuku'
intor ra Ala. Nga ikaa oko akaalap a-
nguma' ra tatandu' kalalaban maan
mu nu kono po Ala ikaa amarangan
riun."
3Limbang ri Yasus rio, "Huangon
mu onsoi-onsoi rahu kutu. Kono sa-
ngulun ikaa anakon bahu[e] io ikaa pi-
hangon nu Ala."
4Limbang ri Nikodimus ri Yasus,
"Aun koson nu ulun anakon po bahu
ra paat no matuo? Auma' ki' io mun-
sop ra pahupuon nu ina' no am
anakon po bahu?"
5Limbang ri Yasus, "Huangon mu
onsoi-onsoi rahu kutu. Kono sangu-
lun ikaa anakon bahuon haling ra
siang am haling ra Ro nu Ala io ikaa
asauk ra ulun pihangon nu Ala.
6Ama' àm ina' ra tana' hitu anaak ra
bayah nu inan ra anak no. Io yak Ro
nu Ala anaak ra bayah bahuon ra in-
aning nu ulun.
7Ikaa oko asumpo ra rahu ku,
'Kawi' mi onsoi anakon bahu.'[f] 8A-
ngin amalinabu aun-aun yak ulion no.
Oko akaringoh ra rahu no io yak ikaa
apandayan mu intor no am aun la-
nguson nano. Kono po hino nu ulun
anakon·bahu nu Ro nu Ala."
9Limbang ri Nikodimus, "Aun
koson nu baal hitu asauk?"
10Limbang ri Yasus, "Oko hitu
guru' nu bansa' Israil aulu', kulo ki'
oko ikaa akapandai ra baal hitu?
11Huangon mu onsoi-onsoi rahu
kutu. Akai ambala' ra aun napan-
dayan mai, am amala' ra napandayan
mai ra aun nakito mai. Io yak akau
ikaa mintopot ra aun pambalaan mai.
12Kono au ambala' ramuyun ra baal
nu tana' tu akau ikaa mintopot. Aun
koson mi angintopot kono au ambala'
ramuyun ra baal nu Surga'? 13Kaan-
do' kasangulun nakasuku' ra Surga'.
Ulun yak tinumuun haling ra Surga'
sinusub nu Ala hino nakasuku'.
14Kono i Musa naninggol ra kukuo
binabaal haling ra tambaha' ra saumi
taun ra tana' asuang ra batu am in-
ahison li, am kono po hino nu Ulun
Sinusub nu Ala singgalin kasawato'
rahili. 15Hili tuki-tukir nu ulun angin-
topot rio akaundut ra bayah otopot
am ampus-ampus."
16Nga maayo hua bonsoi asi' nu
Ala ra ulun nu tana' hitu suku' io
nanaak ra Anak no saumi hili aun-
aun ulun angintopot rio ikaa
aukuman io yak akaundut ra bayah
otopot am ampus-ampus. 17Ala
nanusub ra Anak no inuoi ra tana' tu
sala' ka amaratu' ra ukum io yak
apakaayah ra ulun nu tana'. 18Aun
ulun angintopot ra anak hino ikaa io
aukuman, io yak aun ulun ikaa angin-
topot nalair noyo naukuman nu Ala
nga ulun hino ikaa mintopot ra Anak
nu Ala saumi hino.
19Kono hitu nga pamutusan nu
Ala ra ulun. Awantang hino nopongo
sinumuku' ra tana' tu. Io yak olon-
dom yak aulu' kasiha' nu ulun. Ikaa
ilo asiha' ra awantang hino, nga kawi'
nu maan nilo no alaat. 20Tukir nu
ulun anguma' ra kalaatan, asisingon
ra awantang, io aangas muoi ra awan-

---

[e]3:3 anakon bahu: Karuo kono am; anakon intor ra rasawat
[f]3:7 anakon bahu: Karuo kono am; anakon intor ra rasawat

3:14 Tab. 21:9

tang hino, nga awantang hino apain-
talang ra inuma' nilo alaat hino. 21Io
yak ulun olondon ra kasiha' nu Ala,
io matong ra awantang hino, hili
inuma' no hino apandayan ra maya'
ra kasiha' nu Ala.

Yasus am Yahaya Omomororob

22Kalibos hili am bi po ri Yasus
am ulun ubason no rano muoi ra
daira Yudia. Am ilo inurong ra hino
kula-kula' buoi am ilo pono'
omomororob po ra ulun. 23-24Paat nu hili
i Yahaya ikaa po niriil. Io omomororob
ra ulun ra intokon sabiton ra Ainun,
ikaa kula' atawoi intor ra intok
sabiton ra Salim, nga intok hino
asuang siang. Am ulun asuang rano
sarato-ratong muoi akirorob am hili
i Yahaya nomororob rilo.
25Am kula-kula' ulun ubason
ri Yahaya no angimuun ahahansang
ra sangulun ulun Yahudi[g] ra baal nu
ambahu' maya' ra arat nu ugama.
26Hili bi nu ulun ubason ri Yahaya
rano inuoi ri Yahaya rio am rahu
kanilo, "Ahuang mu ki' guru' ulun
rangan mu ra sandaup nu siang Yor-
dan li, tiniluan mu ramon ra pahulu
li? Ilai' nga, raino io omomororob ra
ulun am kawi' nu ulun muoi yak rio!"
27Limbang ri Yahaya, "Kaando'
kasangulun akaalap ra atu-atu kono
Ala ikaa anaak rio. 28Akau nopongo
nakaringoh ra rahu kuli, 'Au sala' ka
Raja' Kaayahan nirandi' nu Ala li. Io
yak au sinusub yak pinamahulu intor
rio.'
29Ruandu' uwoton hino tohom nu
ungkuyon ahuot. Rangan nu ungku-
yon ahuot hino angkuliman am ang-
kinongoh am anginsuat ra paat no
akaringoh ra rahu nu ungkuyon
ahuot hino. Kono po hino raino au a-
nginsuat ra huang aingkoos. 30Ikaa
mulalas io indu-indul kauluon am au
indu-indul ikaa aulu'."

Ulun inatong intor ra Surga'

31Ulun inatong intor ra Surga'
labing maayo kuasa' intor ra kawi' nu
ulun. Ulun inatong intor ra tana'
lilian nu ulun nu tana' tu, am io
ahayam yak ra baal nu tana' hitu. Io
yak ulun inatong intor ra Surga' hino
akalabing ra kawi' nu ulun. 32Io am-
bala' ra aun nakito no am naringoh
no. Io yak sangulun pono' kaando' a-
ngintopot ra pambalaan no hino. 33Io
yak aun angintopot ra pambalaan no
hino, ulun hino angangku ra rahu nu
Ala otopot.
34Ulun Sinusub nu Ala hino angin-
dul yak ra rahu nu Ala nga Ro nu Ala
tinaakan ingkooso' rio. 35Ama' hino
akaasi' ra anak no am nopongo
nanaak ra kawi' nu kuasa' no ra anak
no hino. 36Ulun angintopot ra anak
hino io akaalap ra bayah otopot am
ampus-ampus no. Io yak ulun ikaa
maya' ra Anak hino io ikaa akaalap
ra bayah. Io ukumin yak nu Ala suku'
ra buo-buoi no.

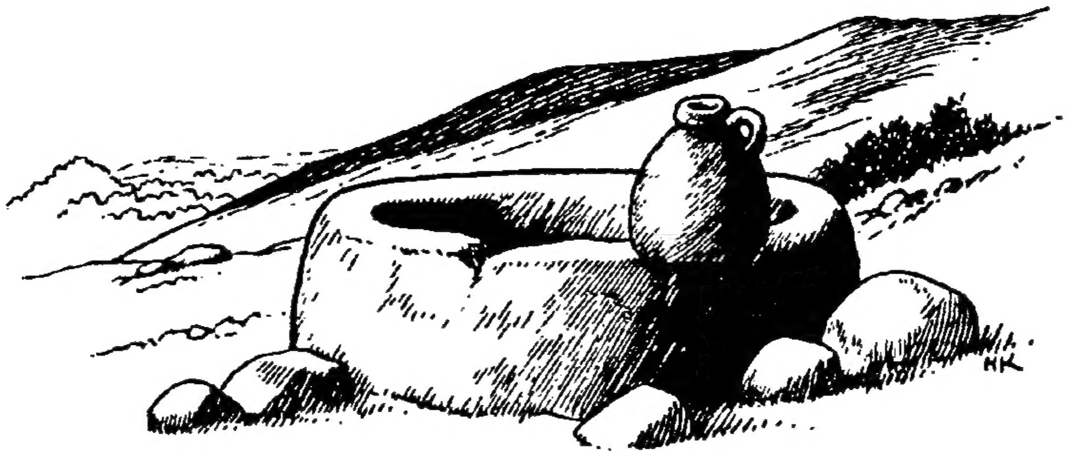
Yasus am ruandu' nu Samaria

4 1Ulun-ulun Parisi nakaringoh
labing asuang ulun maya' ra pa-
ngubasan am nirorob ri Yasus intor
ra ulun maya' ra pangubasan
ri Yahaya. 2(Topot no i Yasus ikaa
auma' omomororob ra ulun. Ulun
ubason no rano yak halan omomororob.)
3Pakapandai i Yasus ra ulun-ulun
Parisi nakaringoh ra baal hino io
pono' am inakou haling ra daira
Yudia nanduli' ra daira Galilia. 4Ra
lakou ri Yasus hino ikaa mulalas io
ansail ra daira Samaria. 5Suku' no ra

---

[g]3:25 sangulun ulun Yahudi: Luang nu buku nakalair; ulun Yahudi.

3:24 Mat. 14:3, Mrk. 6:17, Luk. 3:19-20 **3:28** Yah. 1:20 **3:35** Mat. 11:27, Luk. 10:22 **4:5** Kas. 33:19, Yos. 24:32

Parigi am sampa'

saumi bandar ra Samaria ininggala-
nan ra Sikar amaar ra tana' tinaakan
ri Yakup ri Yusup anak nali ra
pahulu li.
6 Ra hino nga intok nu parigi
ri Yakup li. Nga nalumpai hua i
Yasus ra lakou nano, hili io nan-
turung ra ihih nu parigi hino. Am
paat nu hino tanga' nu orou. 7-8 Am
ulun ubason ri Yasus rano inuoi ra
bandar no nahalir ra akan.
Ratong nu sangulun ruandu' nu
Samaria muoi sumuuk. Rahu
ri Yasus ra ruandu' hino, "Auma' ki'
oko anaak rakon ra siang muno?"
9 Limbang nu ruandu' nu Samaria
hino, "Oko ulun Yahudi, am au ulun
nu Samaria. Aun koson mu akitaak ra
siang inumon haling rakon?" (Nga
ulun Yahudi kaando' pansiluluman
ra ulun Samaria.)[h]
10 Limbang ri Yasus nambala' rio,
"Kono oko akapandai ra taak nu Ala
am aun ki' kaulun akitaak riun ra
siang tu, oko ra hitu akitaak intor rio
am io rahili anaak riun ra siang
apakaayah."
11 Rahu nu ruandu' hino, "Tuan,
oko kaando' panunuuk am parigi
hitu andalom kapio. Aun ki' pangala-
pan nu Tuan ra siang apakaayah
hino? 12 Aki mai li, i Yakup, nanaak
ramon ra parigi hitu. Io am anak-
anak no am kawi' nu bibiah no nangi-
num yak ra siang hitu. Sumail ki' oko
ri Yakup aki mai li?"
13 Limbang ri Yasus, "Aun-aun a-
nginum ra siang hitu io apuwaan ra
pinawo rahili. 14 Io yak aun anginum
ra siang taakan ku hino, io ikaa
apuwaan ra pinawo suku' ra sabuo-
buoi no. Nga siang taakan ku hino
asauk ra saumi labut, am siang nu
labut hino anaak ra bayah otopot am
ampus-ampus ra ulun hino."
15 Rahu nu ruandu' hino, "U Tuan,
taakin mu au ra siang hino hili au
ikaa apuwaan ra pinawo poyo am
ikaa siha' ku anduli' ra hitu sumuuk
ra siang."
16 Am limbang ri Yasus, "Oyon mu
ipahi' andu' muno am panduli' po ra
hitu."
17 Limbang nu ruandu' hino,
"Kaando' andu' ku."
18 Rahu po ri Yasus, "Kapio rahu
muno ra oko kaando' andu'. Nga in-
dimo no hua oko anduo', am ungku-
yon rangan muno raino sala' ka andu'
mu."

---

[h] 4:9 Ulun Yahudi kaando' pansiluluman ra ulun Samaria: Karuo kono am; Ulun Yahudi aangas amakai ra sangkir am mangkuk pinakai nu ulun Samaria.

4:9 Izr. 4:1-5, Nhm. 4:1-2

19Rahu nu ruandu' hino, "U Tuan
au akapandai raino, oko hitu sangu-
lun angindul ra rahu nu Ala. 20Aki'
mai rali sumambayang ra Ala ra in-
uluh hitu, io yak akau ulun Yahudi
mindahu, bandar Yarusalim yak in-
tokon sumamba ra Ala."
21Rahu ri Yasus rio, "Onsoi oko
mintopot ra rahu ku hitu, saumi paat
no, ulun sumamba rahili ra Ala sala'
ka inuluh hitu karuo kono am bandar
Yarusalim. 22Akau ulun Samaria
ikaa akapandai ra aun sambaan mi io
yak akai ulun Yahudi akapandai ra
aun sambaan mai. Nga ulun Yahudi
ambala' ra aun koson nu Ala
apakaayah ra ulun. 23Io yak paat no
auma' matong, am raino inatong
noyo, nga haling ra kuasa' nu Ro nu
Ala ulun auma' sumamba ra Ala
Ama' maya' ra katapatan nu
kinabaalo' no. Hino nga samba
otopot kasiha' nu Ala. 24Nga Ala
hino ro, am haling yak ra kuasa' nu
Ro nu Ala ulun auma' sumamba ra
Ama' maya' ra katapatan nu
kinabaalo' no."
25Rahu nu ruandu' hino, "Apan-
dayan ku Raja' Kaayahan nirandi' nu
Ala hino auma' matong. paat no
matong io rahili ambala' ritaka ra
kawi' nu atu-atu."
26Limbang ri Yasus, "Au nga hitu,
ahayam riun tu raino."
27Paat nu hino suku' nu ulun
ubason ri Yasus rano. Ilo ololob
ahilong ri Yasus nga io nahayam ra
sangulun ruandu'. Io yak kaando' ka-
sangulun ra lolot nilo angkimuot ra
ruandu' hino ra rahu, "Inan aun
kasiha' mu?" karuo kono am angki-
muot ri Yasus, "Kulo ki' oko
pahayam ra ruandu' hitu?"
28Sinoo' nu ruandu' hino
panuukan no ra siang no am panduli'
io ra bandar no am namala' ra kawi'
nu ulun amahun ra bandar hino.
29Rahu kono, "Ikon mi, muoi ka
pahilong ra ulun inindahu ra kawi' nu
atu-atu inuma' ku. Hino kaili' Raja'
Kaayahan nirandi' nu Ala li?"
30Kawi' nu ulun ra bandar hino in-
akou inuoi pahilong ri Yasus.
31Paat nu hino ulun ubason
ri Yasus hiano anusub ri Yasus muoi
aangkan, rahu kanilo. "Aangkan oko,
Guru'."
32Limbang ri Yasus, "Siino kanon
ku ikaa napandayan mi."
33Hili ulun ubason no rano
akibala' ra sangulun am sangulun,
rahu kanilo, "Siino ki' ulun nangibit
rio ra kanon?"
34Rahu ri Yasus, "Kanon kutu io
hino olondon am anguma' ra kasiha'
nu nanusub rakon no am omongo ra
kawi' nu karaya' tinaakan no rakon.
35Asalok akau mindahu, 'Apat
ngabulan po amahun am hili ongo-
tom.' Io yak ilai' mi nga umo no naan-
sak noyo pari no am auma' noyo
otomon! 36Ulun ongotom hiano
akaundut ra hari' nilo no am angibit
ra ulun muoi ra kaayahan otopot am
ampus-ampus. Ulun angasok am
ulun ongotom kawi' nilo rahili angin-
suat. 37Otopot rahu pangintiluan
hitu, ulun bokon angasok am ulun
bokon solor ongotom. 38Au anusub
ramuyun ongotom ra umo inasok nu
ulun bokon, io hino umo ikaa inang-
goi mi am raino akau amalulur ra
umbung nu umo kinaraya' nilo."
39Ulun amahun ra bandar nu
Samaria asuang inintopot ri Yasus
nga sangulun hua ruandu' nambala'
rilo, am rahu nu ruandu' hino, "Io
namala' rakon ra kawi' nu atu-atu
nopongo inuma' ku." 40Paat nu ulun
nu Samaria nakasuku' ri Yasus,
likati' nilo Yasus murong rumangan
po rilo. Am Yasus pono' inurong ra
hino ruo orou buoi no.
41Am labing po suang nu ulun in-
intopot ri Yasus nga haling ra pangu-
basan no rilo. 42Rahu nilo ra ruandu'
hino, "Akai angintopot raino, sala' ka
rahu mu nili yak ramon, io yak raino
akai kapio-pio nakaringoh ra pangu-
basan no, am raino akai angintopot ra

io nga Raja' Kaayahan nu ulun nu
tana'."

Yasus namihah ra anak nu ulun mamaayo nu ulun nu Raja'

43Pongo nu ruo orou buoi no ra
bandar Sikar, am bi ri Yasus nanduli'
ra daira Galilia. 44Rahu ri Yasus,
"Sangulun ulun angindul ra rahu nu
Ala ikaa ansukon ra nagiri no
tohom."
45Paat ri Yasus nakasuku' ra daira
Galilia am tiwolo' io nu ulun-ulun ra
intok hino ra huang anginsuat nga ilo
siino ra bandar Yarusalim ra paat nu
Irau Paska am ilo nopongo nakakito
ra kawi' nu inuma' ri Yasus. 46Haling
ra hino i Yasus nanduli' po ra bandar
Kana ra daira Galilia, intokon no na-
ngungga' ra siang li nasauk ra ruu' nu
anggur.
Ra intok hino siino sangulun
mamaayo nu ulun nu raja' anak nano
arualan ra bandar Kaparnaum. 47Pa-
karingoh io ra Yasus sinumuku' intor
ra daira Yudia inuoi ra daira Galilia,
bi no inuoi nahuyum ri Yasus. Io
amalikot ri Yasus muoi ra bandar
Kaparnaum am amihah ra anak no
maar patoi. 48Rahu ri Yasus rio,
"Kono akau ikaa akakito ra inuma-
inuma' kasumpaan am kula-kula'
tatandu' ikaa akau angintopot."
49Rahu kono nu mamaayo nu ulun
nu raja' hino, "U Tuan, kapasion mu
matong ra kaapo anak mai matoi."
50Rahu ri Yasus rio, "Bi kamu,
anak mu hino auma' apihah." Am
pangintopot ulun hino ra rahu
ri Yasus am bi no inakou.
51Kotongo' no angkiralan katiwol
io nu amba no rano. Am rahu kanilo,
"Anak muno Tuan napihah noyo ."
52Hili kimuati' no amba no hiano,
rahu kono, "Aun ka jaam io napi-
hah?"
Limbang nu amba no rano, "Jaam
kasaa' ra kamayon ramai' li hohol no
nalawo."
53Am kahuang nu mamaayo hino
ra paat nu jaam hino nga inindahuan
ri Yasus li, "Anak mu auma'
apihah." Hili io am kawi' nilo san-
sulapan pono' am inintopot ri Yasus.
54Hino nga kainduo ri Yasus na-
nguma' ra tatandu' kalalaban ra paat
no inatong intor ra daira Yudia inuoi
ra daira Galilia.

Yasus amihah ra ulun ra kulam Baitsaida

5 1Pongo nu hino siino saumi orou
pahilawan nu ulun Yahudi am bi
ri Yasus inuoi ra bandar Yarusalim
2Ra bandar Yarusalim ra maar nu
totobon sabiton ra "Totobon nu
rumba", siino saumi kulam[i] inggalan
no ra rahu nu ulun Ibarani io hino
Baitsaida.[j] Kulam hino siino limo
tambil ra libung no. 3Asuang ulun
arualan riringkuli' ra tambil hino io
hino ulun nobolou, nakiro' am no-
bongkong. (Ilo angkuliman ra siang
hino anambinual, 4nga saumi paat sa-
ngulun malaikat nu Tuhan tumuun
apabual ra siang nu kulam hino, am
ulun arualan lali' tumohok ra kulam
hino ra paat nu siang nu kulam hino
amubual, io apihah ra kawi' nu aruol
siino ra inan nano.)
5Ra intokon hino siino sangulun
ungkuyon arualan talu ngoopor am
balu' ngaupok buoi no. 6Paat
ri Yasus nakailong ra io bolo-bolong
no napandayan hua ri Yasus ulun
hino nabuoi noyo nantiruol. Hili rahu

---

[i]5:2a ra maar nu "totobon nu rumba" siino saumi kulam: Kauro kono am; maar nu "Kulam nu Rumba" siino saumi intok.
[j]5:2b Baitsaida: Luang nu buku nakalair sabiton ra Bitsata.

4:44 Mat. 13:57, Mrk. 6:4, Luk. 4:24 **4:45** Yah. 2:23 **4:46** Yah. 2:1-11

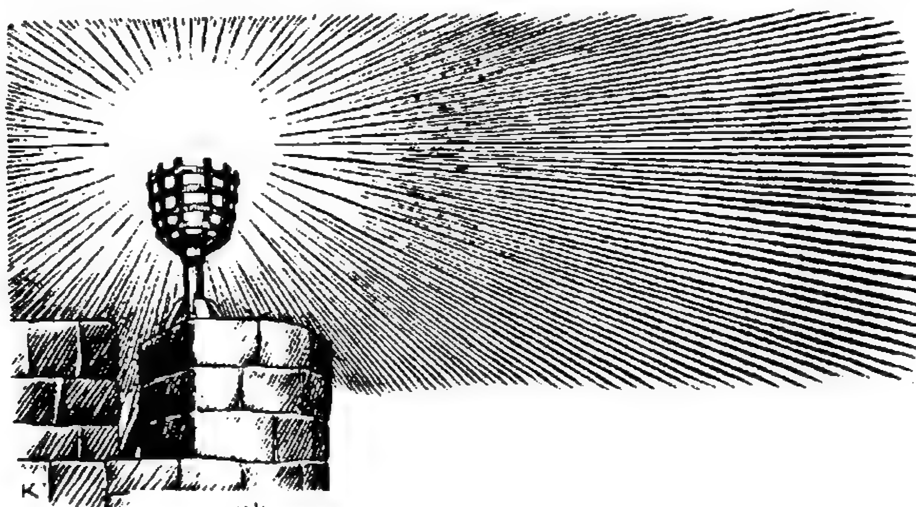
ri Yasus ra ulun hino, “Asiha' ko ki'
apihah?”
7Limbang nu ulun arualan hino,
“Tuan, kaando' kasangulun ra intok
hitu amahaak rakon opotohok ra
paat nu siang nu kulam hitu amubual.
Am kono au lumikot muoi tohok, am
ulun bokon solor akapamahulu.”
8Rahu ri Yasus rio, “Lumuat ko
am kakato' apin koolongon muno am
bi makou.” 9Parambus ulun hino
noonsoi ra paat hino. Am kakato' no
apin nano am bi no inakou.
Baal hino nasauk ra Orou Taahan
nu ulun Yahudi. 10Hino puun no
mamaayo nu ulun Yahudi inindahu
ra ulun noonsoi hino, “Orou hitu
Orou Taahan. Oko akasala' maya' ra
arat nu ugama taka nga oko nangakat
ra apin mu.”
11Limbang nu ulun hino, “Ulun
nomohonsoi rakon no hino nga inin-
dahu rakon ra kakaton mu apin muno
am bi makou.”
12Pangkimuot ilo rio, “Aun ki'
ulun inindahu riun, ra kakaton apin
muno am ibito' makou?”
13Ulun noonsoi hino ikaa akapan-
dai ra atu hili kaulun, nga intok hino
asuang ulun am i Yasus pono' am in-
akou ra intok hino.
14Ikaa kula' buoi lolot no, am
katiwol po ri Yasus ulun hino ra
Pahun nu Tuhan, am rahu po
ri Yasus rio, “Raino oko nopongo
napihah. Huangon mu onsoi-onsoi.
Ikaa raino oko anguma' ra sala', hili
ikaa mintup baal labing alaat ra
bayah mu.”
15Bi nu ulun hino inuoi pambala'
ra mamaayo nu ulun Yahudi rano
nga io pinihah ri yasus. 16Hino puun
no ulun Yahudi angimuun apasusa'
ri Yasus, nga io amihah ra ulun
arualan hino ra Orou Taahan nu ulun
Yahudi.
17Io yak limbang ri Yasus,
“I Yama' hai-hait angkaraya' suku'
raino, au pono' am kono yak hino.”
18Intor ra rahu no hino aulu' po
solor pahuyu-huyum nu mamaayo nu
ulun Yahudi hiano ra amatoi
ri Yasus. Sala' ka io nanguma' yak ra
aun pinopol ra Orou Taahan, io yak
io mindahu po ra Ala hino ama' no,
atungon no io opohondo' ra inan no
tohom ra Ala.

I Yasus hino akakuasa'

19Limbang ri Yasus, “Huangon mi
onsoi-onsoi rahu kutu. Anak hino
ikaa anguma' maya' ra kasiha' no
tohom. Aun yak akito no maan nu
Ama' no, hino yak suhuton no. Aun
po maan nu Ama', hino po maan nu
Anak. 20Nga Ama' hino akaasi' ra
Anak no am io anilu ra Anak no ra
kawi' nu maan no. Io apaintalang ra
Anak no ra baa-baal kalalaban bon-
soi hili kawi' mi rahili asumpo. 21Nga
Ama' hino amaluat ra ulun-ulun in-
atoi am anaak rilo ra bayah otopot
am ampus-ampus. Kono po hino nu
Anak hino apakaayah ra aun-aun
maya' ra kasiha' no. 22Ama' hino
ikaa amutus ra inuma' nu ulun. Io yak
kuasa' amumutus ra sala' nu ulun
tinaakan no ingkooso' ra Anak no.
23Hili kawi' nu ulun angansuk ra
Anak hino ohondo' ra ilo angansuk ra
Ama' hino. Aun ulun ikaa angansuk
ra Anak hino, ikaa po ilo angansuk ra
Ama' nanusub ra Anak hino.
24Huangon mi onsoi-onsoi rahu
kutu. Aun ulun angkinongoh am a-
nguma' ra rahu ku am angintopot rio
nanusub rakon no, io akaalap ra
bayah otopot am ampus-ampus. Io
ikaa aukuman nga io nalabus haling
ra patayan am io onohom ra
kaayahan.
25Huangon mi onsoi-onsoi rahu
kutu. Siino paat no auma' matong am

5:10 Nhm. 13:19, Yar. 17:21 **5:29** Dan. 12:2 **5:23** Yah. 1:19-27, 3:27-30

raino nakasuku' noyo, kono ulun
matoi angkinongoh am anguma' ra
rahu nu Anak nu Ala, am aun angki-
nongoh no am anguma' maya' ra
rahu no io auma' aayah. 26Ohondo'
ra Ama' hino akakuasa' apakaayah,
kono po hino io nanaak ra kuasa' ra
Anak hino apakaayah po. 27Io nopo-
ngo nanaak ra Anak hino ra kuasa'
amumutus ra inuma' nu ulun, nga
Anak hino io nga Ulun Sinusub nu
Ala. 28Ikaa akau asumpo angkini-
ngoh ra baal hitu. Nga kono matong
paat no, kawi' nu ulun inatoi siino ra
lobong no akaringoh rahili ra rahu
no, 29hili ilo lumuat haling ra lobong
no. Am atu ulun nanguma' ra onsoi
topoton nu ulun nga kaando' tatan-
du'. 32Am siino po ulun bokon am-
bala' ra aun napandayan nilo intor ra
baal ku, am apandayan ku pam-
balaan no hino otopot. 33Akau
nanusub ra kula-kula' ulun inuoi
ri Yahaya Omomororob am binalaan
no ramuyun no otopot intor ra baal
ku. 34Ikaa aulu' kono ulun amabala'
ra aun napandayan nilo haling ra baal
ku, io yak au mindahu ramuyun ra
binalaan ri Yahaya no, hili akau
akaalap ra bayah. 35I Yahaya hino
ohondo' ra lampung alaang am
anabinuntul am binuntul no hino ikaa
kula' abuoi apainsuat ramuyun. 36Io
yak siino sasi ku labing aulu' intor ra

no io lumuat am angalap ra bayah. Io
yak atu ulun nanguma' ra alaat no io
lumuat am aukuman."

Pambaalan otopot ra baal ri Yasus

30"Au ikaa akaalap anguma' ra
atu-atu intor ra kuasa' ku tohom. Au
amutus ra inuma' nu ulun maya' yak
ra susub nu Ala. Haling ra hino
pamutusan kuno otopot, nga au ikaa
maya' ra kasiha' ku tohom, io yak
maya' ra rahu nu Ala Ama' nanusub
rakon no.
31Kono au ahulit ra baal nu inan
ku tohom pambalaan ku hino ikaa in-
pambalaan ri Yahaya io hino inuma'
ku. I Yama' nopongo nanusub rakon
anguma' ra karaya' hitu, am inuma'
ku hino anatandu' ra i Yama' nopo-
ngo nanusub rakon. 37Am Ama'
nanusub rakon no pono', io po nam-
bala' haling ra baal ku. Ikaa po akau
nakaringoh ra rahu no, karuo kono
am nakakito ra bulos no. 38Am akau
ikaa angintopot ra rahu no, nga akau
ikaa angintopot ra ulun sinusub no
hino. 39Tantamon mi am akaalap
kano' ra bayah otopot am ampus-
ampus ra paat mi ahiubas ra Kitap nu
Ala. Lai' ka Kitap hino ambala' yak
intor ra baal ku! 40Io yak akau aangas
matong rakon am angalap ra bayah.

5:37 Mat. 3:17, Mrk. 1:11, Luk. 3:22

41Ikaa au ahuyum ra ansuk haling
ra ulun. 42Apandayan ku baal mi. Au
akapandai ramuyun kaando' asi' ra
Ala. 43Au matong ra kuasa' ri Yama',
am akau ikaa angkinongoh ra rahu
ku. Io yak kono ulun bokon matong ra
kuasa' no tohom, akau angkinongoh.
44Aun koson mi angintopot? Akau
hitu asiha' ansukon nu ulun rangan
mi, am aangas ahuyum ra ansuk
haling ra Ala saumi hino. 45Ikaa akau
anantam, ra au apasala' ramuyun ra
tingkuangon ri Yama'. Io yak raino
akau lumansan ri Musa am io nga
apasala' ramuyun rahili. 46Io yak
kono akau kapio-pio mintopot
ri Musa, au pono' am intopoton mi
yak, nga i Musa pono' am nanurat
poyo ra baal ku. 47Kono akau ikaa
mintopot ra kawi' nu sinuratan
ri Musa, aun koson mi mintopot ra
kawi' nu nirahu ku?"

Tuhan Yasus napaakan ra limo ngaribu ngaulun luur nu ungkuyon

(Mat 14:13-21; Mrk 6:30-44; Luk 9:10-17)

6 1Kalibos hino bi ri Yasus nanduli'
ra sandaup nu liahu maayo nu
Galilia io hino sabiton po ra Tiborius.
2Asuang ulun inaya' rio nga ilo
nakakito ra tatandu-tatandu'
kalalaban inuma' ri Yasus ra io
amihah ra ulun arualan. 3Pupus no
i Yasus am ulun ubason no rano
nangkilayo ra saumi inuluh am pan-
turung ra hino. 4Am Irau Paska nu
ulun Yahudi pono' am maar noyo
asauk.
5Pahilong i Yasus ra libung nano
am asuang ulun matong am ahihin-
sok lumibung rio. Rahu ri Yasus
ri Pilipus, "Aun ki' pahaliran taka ra
akan asulob ra suang nu ulun hiatu?"
6(Yasus mindahu kono hino nga io
asiha' ahilong ra kapandayan ri
Pilipus no nga apandayan hua
ri Yasus aun maan nano.)
7Limbang ri Pilipus, "Ruti' pono'
loho ruo ngaatus usin pirak[k] ikaa yak
asulob ra ulun hiatu, hama' no pono'
ilo antutubing ka boborook am ikaa
yak asulob."
8Sangulun ra lolot nu ulun ubason
no inindahu, io hino i Andarias
pahaka' ri Simun Piturus. Rahu
kono, 9"Siino sangulun anak ra hitu
akaruti' limo nga pila' binaal intor ra
pundas am pait borook ruo ngainan,
io yak aun ki' balos nu hitu ra ulun
asuang hiatu?"
10Rahu ri Yasus ra ulun ubason no
rano, "Susubo' mi panturungo' ulun
hiatu." (Am intok hino asuang balan-
da'.) Ulun asuang hiano pono' am
nantuturung am luur nu ungkuyon
suang no limo ngaribu ngaulun.
11Unduto' ri Yasus ruti' hino hili
io nasambayang mindahu tarima'
kasi' ra Ala am tayaro' no ra kawi' nu
ulun nantuturung hiano. Kono po
hino nu inuma' no ra pait hino, am
ulun asuang hiano pono' am nanga-
kan suku' ilo naasuh. 12Kaasuh kawi'
nilo no am rahu ri Yasus ra ulun
ubason no rano, "Kukumo' mi kawi'
nu sawah ratu, hili io ikaa aim-
boyou."
13Am kukumo' nu ulun ubason
ri Yasus rano sawah nu ulun asuang
hiano ruti' limo ngapila' am pait ruo
ngainan li am suang no oopor am ruo
ngabakul.
14Kakito nu ulun asuang hiano
tatandu' kalalaban inuma' ri Yasus
no, rahu kanilo, "Kapio hitu no ulun
angindul ra rahu nu Ala[l] matong ra
tana' tu kuon ri Musa li." 15Apan-
dayan hua ri Yasus nga ulun asuang
hiano amalikot rio sumauk ra raja'

---

[k]6:7 Usin pirak: Sampila usin pirak hari' nu sangulun ra songorou angkaraya' (Ilayan ra Matius 20:2).

[l]6:14 Ulun angindul ra rahu nu Ala: Ilayan ra 1:21.

nilo, am lakou po ri Yasus inindul
inuoi ra inuluh bokon no io sangulun.

Yasus inakou ra lampau nu siang
(Mat 14:22-33; Mrk 6:45-52)

16Orou no pono' am amai' hili
pambulusung ulun ubason ri Yasus
rano inuoi ra liahu maayo no. 17Hili
ilo nangalap ra saumi paraau am
sumandaup ra liahu maayo hino
muoi ra bandar Kaparnaum. Suku'
ra io nolondom am ikaa po i Yasus
inatong rilo.
18Hili suku' nu angin okotoh am
liahu maayo no pono' apasok no
hinumbang nano. 19Ulun ubason
ri Yasus rano nangkabil am tawoi
nilo intor ra ihih nu liahu maayo hino
siino limo karuo kono am onom
ngakilomito. Pulali-lali' ilo nakakito
ri Yasus inakou ra lampau nu siang
no mimaar rilo. Am kawi' nilo no
nangkalaa'. 20Io yak rahu ri Yasus
rilo, "Ikaa akau alaa', au nga hitu!"
21Hili ilo nanginsuat am napauran
ri Yasus ra paraau hino, am paat nu
hino ilo pono' am nakasuku' ra intok
oyon nilo no.

Ulun asuang ahuyum ri Yasus

22Paat ri Yasus napaakan ra ulun
limo ngaribu luur nu ungkuyon, ulun
asuang hiano nokokoolong ra sandaup
nu liahu maayo hino. Suaban
nali ilo ampahuang siino saumi yak
paraau ra hino. Am apandayan nilo
ulun ubason ri Yasus rano yak inakou
inuran ra paraau hino, io yak i Yasus
ikaa inaya'. 23Paat nu hino, siino
kula-kula' ulun namaraau haling ra
bandar Tiborius inatong am
nirumamping ra maar nu intokon nu
ulun asuang nangakan ra ruti' sinambayangan
ri Yasus. 24Paat nu ulun
asuang hiano nahilong nga Yasus am
kawi' nu ulun ubason no kaando' ra
hino am ilo pono' am inuran po ra
paraau hiano inuoi ra bandar Kaparnaum
nahuyum ri Yasus.

Yasus, Ruti' Anaak Ra Kaayahan

25Paat nu ulun asuang hiano
nakatiwol ri Yasus ra sandaup nu
liahu maayo hino rahu kanilo
ri Yasus, "U Guru', sanggili' ki'
suku' mu ra hitu?"
26Limbang ri Yasus, "Huangon mi
onsoi-onsoi rahu kutu. Akau ahuyum
rakon tu nga akau nangakan ra ruti'
nili suku' naasuh, sala' ka intor ra
akau napandai ra atungon nu tatandu-tatandu'
kalalaban inuma' ku.
27Ikaa akau lumikot angkaraya' ra
pahuyuman mi ra akan apasi alaat io
yak onsoi akau lumikot angkaraya' ra
pahuyuman ra akan ikaa apandai
alaat am angibit ra bayah otopot
onsoi am ampus-ampus. Am Ulun
Sinusub nu Ala hino anaak ra kanon
hitu ramuyun, nga Ala Ama' nopongo
namili' rio.
28Pangkimuot ilo ri Yasus, "Aun
ki' auma' maan mai hili akai anguma'
ra karaya' kasiha' nu Ala?"
29Limbang ri Yasus, "Kasiha' nu
Ala ra baal maan mi io hino mintopot
nga akau ra Ulun Sinusub nu Ala."
30Pangkimuot po ilo ri Yasus,
"Aun ki' tatandu' kalalaban maan
mu pakitono' ramon hili akai angintopot
riun? Aun ki' maan mu? 31Aki'
mai[m] rali nangakan ra ruti' akanon
nilo ininggalanan ra mana ra tana'
asuang ra batu am inahison li, ohondo'
ra nasuratan ra Kitap, 'Io anaak
ra akan nilo ra ruti' haling ra
Surga'.' "

---

[m]6:31 mai: Karuo kono am; taka

6:31 Kas. 16:4,15, Nan. 78:24

32Rahu ri Yasus rilo, "Huangon
mi onsoi-onsoi rahu kutu. Sala' ka
i Musa nanaak ramuyun[n] ra ruti'
intor ra Surga', io yak Ama' ku anaak
ramuyun ra ruti' otopot intor ra
Surga' hino. 33Nga ruti' tinaakan nu
Ala no io hino ulun tinumuun intor ra
Surga', io nga anaak ra kaayahan
otopot am ampus-ampus ra ulun nu
tana' hitu."
34Rahu kanilo, "Tuan, onsoi oko
hai-hait anaak ramon ra ruti' hino."
35Rahu ri Yasus rilo, "Au hitu nga
ruti' anaak ra kaayahan. Aun ulun
matong rakon ikaa io aitilan am aun
ulun angintopot rakon ikaa io
apuwaan ra pinawo suku' ra buo-
buoi no. 36Au nopongo nambala'
ramuyun ra akau pono' nakakito po
rakon, io yak akau ikaa angintopot
rakon. 37Kawi' nu ulun tinaakan
ri Yama' rakon auma' matong rakon.
Am au ikaa anikoh ra tuki-tukir nu
ulun matong rakon. 38Nga au
tinumuun intor ra Surga' sala' ka a-
nguma' ra kasiha' ku tohom io yak a-
nguma' ra kasiha' nu nanusub rakon
no. 39Hitu nga kasiha' nu Ama'
nanusub rakon no. Io ikaa asiha' ra
saumi pono' alawo ra kawi' nu
tinaakan no rakon. Io asiha' rakon
apanduli' apakaayah rilo ra paat nu
Orou Pangawian. 40Hitu nga kasiha'
nu Ama' ku, io hino kawi' nu ulun
akakaulih ra Anak hino am anginto-
pot rio io auma' akaalap ra bayah
onsoi am ampus-ampus am paat nu
Orou Pangawian au apanduli'
apakaayah rilo."
41Ulun Yahudi rano pono' am a-
ngimuun sabungo-bungot ambuuk ri
Yasus, nga io inindahu, "Au nga ruti'
tinumuun intor ra Surga'."
42Rahu kanilo, "Kaa ki' hitu
i Yasus anak ri Yusup li? Ama' am
ina' no nakaulihan taka? Aun koson
no auma' mindahu raino ra io
tinumuun intor ra Surga'?"
43Rahu ri Yasus rilo, "Ikaa akau
sabungo-bungot ra lolot mi. 44Kaan-
do' kasangulun matong rakon nu
kono i Yama' nanusub rakon no ikaa
apasauk rio matong rakon, am paat
nu Orou Pangawian no au apanduli'
apakaayah. 45Siino rahu nasuratan ra
Kitap nu ulun angindul ra rahu nu
Ala, rahu kono, 'Kawi' pono' nu ulun
ubason yak nu Ala.' Am tuki-tukir
pono' nu ulun angkinongoh yak ra
Ama' hino am akiubas rio hili
matong rakon. 46Atungon nu hitu
sala' ka siino ulun nakakito ra Ama'
hino. Ulun yak inatong haling ra Ala
nakakito ra Ala Ama' hino.
47Huangon mi onsoi-onsoi rahu
kutu. Aun ulun angintopot rakon io
akaundut ra bayah otopot am ampus-
ampus. 48Au hitu nga ruti' anaak ra
kaayahan. 49Hama' pono' nu aki mi
rali angakan ra ruti' sabiton ra mana
ra tana' asuang ra batu am inahison
li, io yak inatoi po hua ilo. 50Io yak
sala' ka kono hino baal nu ruti'
tinumuun intor ra Surga', am aun
ulun angakan ra akanon hino io ikaa
matoi. 51Au nga ruti' anaak ra
kaayahan, akanon tinumuun intor ra
Surga'. Aun ulun angakan ra ruti'
hitu, io akaalap ra bayah suku' ra
buo-buoi no. Ruti' taakin ku io hino
inan ku tohom. Au anaak ra inan ku
rahili hili ulun ra tana' hitu akaalap
ra bayah."
52Haling ra rahu no hino, ulun
Yahudi angkakalit ra sangulun am
sangulun, rahu kanilo, "Aun koson nu
ulun hitu apaakan ra inan natu
ritaka?"
53Rahu ri Yasus rilo, "Huangon
mi onsoi-onsoi rahu kutu. Kono akau

---

[n]6:32 Sala' ka i Musa nanaak ramuyun: karuo kono am; atu tinaakan ri Musa ramuyun sala' ka intor rio.

6:45 Yas. 54:13

ikaa angakan ra inan am anginum ra
lumbak nu Ulun Sinusub nu Ala
kaando' bayah mi ra inan mi tohom.
54Aun aangkan ra inan ku am angi-
num ra lumbak ku, io akaundut ra
bayah otopot am ampus-ampus am
Au nga apanduli' apakaayah rio ra
Orou Pangawian no. 55Nga inan ku
hitu nga akanon otopot am lumbak
ku hitu nga inumon otopot. 56Aun
aangkan ra inan ku am anginum ra
lumbak ku io mayan sumimpung
rakon am au pono' am mayan sumim-
pung po rio. 57Au sinusub ri Ama'
aayah hino, am I Yama' napakaayah
rakon. Kono po hino aun ulun aang-
kan ra inan ku au apakaayah rio.
58Hitu nga ruti' tinumuun intor ra
Surga'. Io ikaa ohondo' ra ruti' in-
akan nu aki mi rali am pongo nilo na-
ngakan ilo pono' am inatoi po ra buoi
nali. Io yak ulun aangkan ra kanon
tinumuun intor ra Surga' hitu
akaalap ra bayah suku' ra buo-buoi
no."
59Kawi' nu rahu hitu binalaan
ri Yasus ra paat no angubas ra ulun
siino ra pahun intok sambayang ra
bandar Kaparnaum.

Rahu anaak ra kaayahan otopot am ampus-ampus

60Asuang ulun ubason no rano na-
karingoh ra rahu no hino am rahu
kanilo, "Apakot kapio atungon nu pa-
ngubasan hitu. Aun ki' ulun naapo
minsuhut ra pangubasan hitu?"
61Kaando' ulun namala', Yasus
yak akapandai ra ulun ubason no
rano sabungo-bungot ra pangubasan
hino. Rahu ri Yasus rilo, "Ruo-ruo
ki' huang mi ra pangubasan ku hitu?
62Aun koson no ra kono akito mi
Ulun Sinusub nu Ala hino sumimpor
anduli' ra intor nali? 63Kinongohon
mi, Ro nu Ala yak napakaayah ra
ulun. Ulun ra tana' hitu kaando'
kuasa'. Rahu binalaan ku hino
ramuyun haling ra Ro nu Ala. Am
rahu hitu apakaayah ramuyun. 64Io
yak siino po hua ra lolot mi ikaa a-
ngintopot." (Intor ra puu-puun nali
i Yasus akapandai ra kula-kula' ulun
ikaa angintopot am aun kaulun
apasauk apatakub rio.)
65Rahu kono po ri Yasus, "Hitu
nga puun ku mindahu ramuyun nga
kaando' kasangulun auma' matong
rakon nu kono po i Yama' ikaa
apasauk rio matong rakon."
66Intor ra rahu no hino asuang
ulun ubason no rano nanino rio am
ikaa poyo inaya' ri Yasus. 67I Yasus
nakibala' ra oopor am ruo ngaulun
ulun ubason no rano, rahu kono,
"Siino po ki' huang mi asiha' anino
rakon?"
68Limbang ri Simun rio, "U
Tuhan, aun ki' kaulun ulion mai?
Rahu mu yak hua anaak ra bayah
otopot am ampus-ampus. 69Akai a-
ngintopot am akapandai raino nga
oko yak Ulun Sinusub pinili' inatong
intor ra Ala."
70Limbang ri Yasus "Ikaa ki' au
namili' ramuyun oopor am ruo
ngaulun hitu? Io yak sangulun ra
lolot mi io hino saitan?"
71Yasus inindahu ra hino intor ra
baal ri Yudas anak ri Simun Iskariot.
Hama' no pono' io sangulun ra lolot
nu oopor am ruo ulun ubason
ri Yasus, nga io hua apasauk
apatakub ri Yasus.

Yasus am pahaka-pahaka' no

7 1Pongo nu hino i Yasus inuoi ra
luput nu daira Galilia. Io aangas
muoi ra daira Yudia nga mamaayo
nu ulun Yahudi asiha' amatoi rio.
2Irau pono' nu ulun Yahudi am
mamaar noyo asauk, sabiton ra Irau
Imbu. 3Rahu nu pahaka' ri Yasus
rano rio, "Iruanin mu intok hitu am

6:68-69 Mat. 16:16, Mrk. 8:29, Luk. 9:20 **7:2** Im. 23:34, Laup. 16:13

muoi ko ra tana' nu Yudia, hili ulun
ubason mu rano ahilong ra kawi' nu
tatandu' kalalaban maan mu. 4Kaan-
do' kasangulun akaalap anibuni ra
kawi' nu inuma' no, nu kono io asiha'
atandul. Kono oko anguma' ra kawi'
nu hino hama' no kawi' nu ulun ra
luput nu tana' hitu akapandai ra
kawi' nu baal nu inuma' mu!" 5(Hino
puun nilo mindahu kono hino nga
pahaka' no rano pono' ikaa yak min-
topot rio.)
6Rahu ri Yasus rilo, "Orou ku kaa
poyo nasuku'. Io yak orou mi hai-hait
siino. 7Ulun nu tana' tu kaando' ka-
sisinganan no ramuyun, io yak ilo a-
sisingon rakon nga au hai-hait amala'
ra inuma' nilo no alaat. 8Bi kami nga
ra irau hino. Kaapo muoi au[o] nga
orou ku kaa poyo nasuku'." 9Kono
nga hino rahu ri Yasus ra pahaka-
pahaka' no rano am io pono' inurong
yak ra daira Galilia.

Yasus am Irau sabiton ra Imbu

10Pakaakou pahaka' no rano inuoi
ra irau hino, i Yasus pono' am inakou
am ikaa napandayan nu ulun bokon.
11Mamaayo nu ulun Yahudi
nahuyum ri Yasus ra paat nu irau
hino. Rahu kanilo, "Aun raili io?"
12Asuang ulun sokono-konos ra
baal ri Yasus hino. Siino ulun min-
dahu, "Onsoi tupo ulun hitu." Siino
po ulun mindahu, "Ikaa! Ulun hitu
amparuung ra ulun!" 13Io yak kaan-
do' kasangulun aatas inindahu apain-
talang ri Yasus nga alaa' hua ilo ra
mamaayo nu ulun Yahudi rano.
14Kotongo' nilo alitanga' am-
paramai ra irau hino, bi ri Yasus in-
unsop ra Pahun nu Tuhan, hili io
angimuun angubas. 15Kasumpo'
mamaayo nu ulun Yahudi rano
ahilong rio. Rahu kanilo, "Aun intor
nu kapandayan nu ulun hitu ambala'
am kaando' halan ulun nangubas
rio?"
16Limbang ri Yasus, "Topot no
pangubasan kutu sala' intor rakon, io
yak pangubasan nu Ala nanusub
rakon no. 17Ulun asiha' anguma' ra
kasiha' nu Ala io auma' akapandai ra
pangubasan ku hitu intor ra Ala
karuo kono am intor rakon. 18Kono
sangulun angubas maya' ra napan-
dayan no tohom, io ahuyum yak ra
kaansukan nu inan no tohom. Io yak
sangulun asiha' ra kaansukan ra
tayar nu ulun nanusub rio ulun hino
nga abubuh ra huang am kaando'
kalaatan inuma' nu ulun hino. 19Kaa
ki' i Musa nanaak ra arat nu ugama
hino ramuyun? Io yak kaando' kasa-
ngulun ra lolot mi ininsuhut ra panu-
suban nu Arat sinuratan ri Musa
hino? Am kulo ki' akau ahuyum ra
ralan amatoi rakon?"
20Limbang nu ulun asuang rano,
"Oko hitu sinulor nu saitan! Aun ki'
kaulun ahuyum ra ralan asiha'
amatoi riun?"
21Am rahu kono po ri Yasus, "Au
nanguma' ra saumi baal kalalaban
am kawi' mi nasumpo. 22I Musa
nanaak ra arat nanusub ramuyun
anunat ra anak mi ungkuyon. Nga
akau asiha' maya' ra panusuban hino
am akau anunat ra anak ungkuyon ra
paat nu Orou Taahan. (Topot natu
arat nu sunat sala' ka intor ri Musa io
yak haling ra aki mi rali.) 23Kono
anunat ra sangulun ra paat nu Orou
Taahan am baal hino hili ikaa
akasala' maya' ra Arat sinuratan
ri Musa, kulo ki' akau ambuuk rakon
nga au amihah kapio-pio ra ulun
arualan ra paat nu Orou Taahan.
24Ikaa nga apasala' lalayau ra ulun
maya' ra akito io yak onsoi apasala'
maya' ra katapatan."

Otopot ki' i Yasus Raja' Kaayahan nirandi' nu Ala hino

25Siino kula-kula' ulun amahun ra
Yarusalim mindahu, "Kaa ki' hitu

[o]7:8 Kaapo muoi au: Luang nu buku nakalair tinulisan ra; ikaa au muoi.

ulun uyumon nu mamaayo taka ratu
asiha' amatoi rio? 26 Ilai' nga io inin-
talang am ahayam ra tingkuangon nu
ulun asuang am mamaayo taka ratu
ikaa apasala' rio? Napandayan nahi
nu mamaayo taka ratu ra io nga Raja'
Kaayahan nirandi' nu Ala hino?
27 Topot no paat nu Raja' Kaayahan
nirandi' nu Ala hino matong, kaando'
kasangulun pono' akapandai ra aun
haling no. Io yak ulun hitu apandayan
taka haling natu."
28 Kotongo' ri Yasus ambala' ra
kawi' nu ulun siino ra Pahun nu
Tuhan, io nakibala' ra ulun hiano ra
rahu aingor, "Kapio ki' akau aka-
kaulih rakon? Apandayan mi ki' aun
intor ku? Au inatong sala' ka maya'
ra kasiha' ku tohom. Io yak Ala
nanusub rakon no otopot am ikaa
akau akakaulih rio. 29 Au akakaulih
rio nga io hua nanusub rakon am
haling rio nga au inatong ra hitu."
30 Hili ulun-ulun Yahudi siino ra
hino ahuyum ra ralan anakub ri
Yasus io yak kaando' kasangulun po
auma' anakub rio nga orou
panakuban rio hino ikaa poyo
nasuku'. 31 Io yak siino ra lolot nu
ulun asuang hiano asuang po ulun
bokon inintopot rio. Rahu kanilo,
"Paat nu Raja' Kaayahan nirandi' nu
Ala li sumuku', asuang ki' naaku
tatandu' kalalaban maan no intor ra
inuma' nu ulun hitu?"

Ulun Yahudi lumikot anakub ri Yasus

32 Ulun Parisi hiano nakaringoh ra
konos nu ulun asuang hiano ra baal
ri Yasus hino. Intor ra hino, ulun
Parisi am mamaayo nu imam,
nanusub ra kula-kula' ulun
ahahalung ra Pahun nu Tuhan
anakub ri Yasus. 33 Io yak rahu
ri Yasus, "Ikaa no kula' buoi ku raino
rumangan ramuyun. Opongo po hino
am anduli' au no ra Ala nanusub
rakon no. 34 Akau ahuyum rakon io
yak ikaa akau akauyum nga ulion ku
hino ikaa asuku' mi."
35 Mamaayo-mamaayo nu ulun
Yahudi rano nahahayam, "Aun ki'
naaku ulion no suku' itaka ikaa
akauyum rio? Muoi ki' io ra ulun
Yahudi amahun ra suai ka nagiri ra
lolot nu ulun Yunani am angubas ra
ulun Yunani rano? 36 Aun ki' atungon
nu rahu no hino, 'Akau ahuyum
rakon ikaa yak auyum mi,' am 'Akau
ikaa auma' akasuku' ra ulion kuno.' "

Siang anaak ra kaayahan

37 Orou pamaparan ra Irau Imbu
hino, io hino orou aulu' kapio intor ra
orou bokon no, i Yasus ininggayou
am hili inindahu ra rahu aingor,
"Aun ulun atiinum, onsoi io matong
rakon am anginum. 38 Kono
nasuratan ra Kitap, 'Aun ulun angin-
topot rakon, intor ra huang nu ulun
hino sumamput siang apakaayah.' "[p]
39 Pangubasan ri Yasus no io hino
intor ra baal nu Ro nu Ala, aalap nu
kawi' nu ulun angintopot rio. Nga
paat nu hili Ro hino ikaa poyo
tinaakan nga i Yasus ikaa poyo inan-
suk intor ra patayan no.

Ulun sinumalili' ruo bahian

40 Kula-kula' ulun nakaringoh ra
rahu ri Yasus no inindahu, "Otopot
no ulun hitu sabiton ra ulun angindul
ra rahu nu Ala kuon li.[q]"
41 Rahu nu ulun bokon rano, "Hitu
nga ulun Raja' Kaayahan nirandi' nu
Ala no!"

---

[p]7:37-38 Rahu-rahu nu Tuhan ra luang nu ayat 37-38 auma' salinan ra kono hino: "Ulun atinum onsoi matong rakon am ulun angintopot rakon onsoi anginum ohondo' ra rahu nasuratan ra Kitap, "Intor ra luang nu huang no mantung siang anaak ra bayah."

[q]7:40 Ulun angindul ra rahu nu Ala kuon li. Ilayan ra 1:21

7:22 Kas. 17:10, Im.12:3 **7:23** Yah. 5:9 **7:37** Im. 23:36 **7:38** Yah. 47:1, Sa 14:8

Io yak rahu kono po nu ulun bokon
rano, “Raja' Kaayahan nirandi' nu
Ala hino sala' intor ra daira Galilia!
42 Nga siino rahu nasuratan ra Kitap,
‘Raja' Kaayahan nirandi' nu Ala hino
sua' ri Raja' Daud li, am io anakon ra
bandar Baitlahim intok pamahunan
ri Raja' Daud li.’ ”
43 Haling ra rahu ri Yasus hino,
ulun asuang hiano nahahansang
suku' ilo sinumalili' ruo bahian.
44 Siino po sampiruo asiha' anakub
rio, io yak sangulun pono' kaando' po
aatas anakub rio.

Mamaayo-mamaayo nu ulun Yahudi ikaa mintopot

45 Paat nu hino panduli' ulun
ahahalung ra Pahun nu Tuhan hiano
ra mamaayo-mamaayo nu imam am
ulun Parisi rano. Am pakibala'
imam-imam am ulun Parisi hiano ra
ulun ahahalung rano, “Kulo pai'
ibito' mi ulun hino?”
46 Limbang nu ulun ahahalung ra
Pahun nu Tuhan hiano, “Kaando' ka-
sangulun po okohondo' ra pahaya-
man nu ulun hino!”
47 Limbang nu ulun Parisi hiano,
“Akau pono' ki' am akaaya' yak
aruung nu ulun hino? 48 Siino ki' sa-
ngulun ra lolot nu mamaayo taka ratu
am karuo kono am ulun Parisi inin-
topot rio? 49 Io yak ulun asuang hiano
ikaa akapandai ra nasuratan ra Arat
sinuratan ri Musa li am ikaa mulalas
aintupan ra ukuman.”
50 Sangulun ra lolot nu ulun Parisi
hiano io hino i Nikodimus. Ra pa-
hulu li io nopongo tinumiwol
ri Yasus. Io inindahu ra rangan no
rano. Rahu kono, 51 “Maya' ra
nasuratan ra Arat sinuratan ri Musa
ritaka, ikaa onsoi ra kono itaka
amaratu' ra ukum ra ulun ra ikaa a-
ringoh pamalimbangan no am ikaa
arandan inuma' no.”
52 Limbang nilo ri Nikodimus,
“Haling ki' oko poyo ra daira
Galilia? Ilayan mu nga nasuratan ra
Kitap no. Kaando' kasangulun ulun
angindul ra rahu nu Ala matong
haling ra[r] daira Galilia.”
53 Kopongo hino am pantutuliar ilo
inuli' ra pahun.

Sangulun ruandu' tinakub nanguma' ra sala' ampalapau

8 1 Io yak Yasus inuoi ra Inuluh
Saitun.
2 Susuab nali io nanduli' ra Pahun
nu Tuhan. Am kawi' nu ulun asuang
inuoi rio hili io nanturung am nangu-
bas rilo. 3 Pulali-lali' nu kula-kula'
guru' nu ugama am ulun-ulun Parisi
nangibit ra sangulun ruandu' tinakub
ra paat no nanguma' ra sala' am-
palapau. Ilo nangibit ra tingkuangon
nu ulun asuang. 4 Hili rahu nilo
ri Yasus, “Guru', ruandu' hitu
tinakub kapio-pio ra kotongo' no na-
nguma' ra sala' ampalapau. 5 Siino
nasuratan ra Arat sinuratan ri Musa
anusub ra ruandu' kono hitu bobolon
yak ra batu suku' matoi. Io yak aun
koson nu huang mu guru'?” 6 Ilo inin-
dahu ra hino nga asiha' yak anginam
rio hili ilo auma' apasala' ri Yasus.
Io yak i Yasus nirumungu' am
namatik ra tana' ra tutulu' nano. 7 Am
ilo ikaa mulou akibala'. Haling ra
hino i Yasus nanduli' tinumanda'
nanturung hili rahu no rilo, “Hama'
no ulun kaando' sala' ra lolot mi hino
omobol lali' ra batu ra ruandu' hitu.”
8 Pongo ri Yasus inindahu am pan-
duli' po io nirumungu' am pamatik
po ra tana'. 9 Karingoh nilo rahu
ri Yasus no, lakou nilo ra intok hino
nahuhulibos haling ra ulun matuo.

---

r 7:52 Kaando' kasangulun ulun angindul ra rahu nu Ala matong haling ra...: Saumi buku nakalair mindahu; ulun angindul ra rahu nu Ala hino kaando' matong haling ra...

7:42 2Sam. 7:12, Mi 5:2 **7:50** Yah. 3:1-2 **8:5** Im. 20:10, Laup. 22:22-24

Inuluh Saitun

Popor no i Yasus yak amahun ra
intok hino am ondo' ruandu' hino.
10Panduli' po Yasus tinumanda' am
rahu no ra ruandu' hino, "Aun ki'
raino ulun rali? Kaando' no ki' ulun
raino apasala' riun?"
11Limbang nu ruandu' hino,
"Tuan kaando' noyo."
Rahu ri Yasus, "Kono po hino. Au
pono' am ikaa po apasala' riun.
Makou ko raino am ikaa no oko angu-
ma' ra sala' bahu."[s]

Tuhan Yasus apakawantang ra ulun nu tana'

12Rahu kono po ri Yasus ra Parisi
hiano, "Au nga apakawantang ra
ulun nu tana'. Am ulun maya' rakon
ikaa makou ra olondom io yak
okotohom ra awantang anaak ra
kaayahan otopot."
13Rahu nu ulun Parisi rano, "Oko
amala' ra baal nu inan mu tohom.
Am pambalaan mu hino kaando' atu-
atu anatandu'!"
14Limbang ri Yasus, "Hama' no
pono' au amala' ra baal ku tohom,
nga pambalaan ku hino otopot, nga
napandayan ku aun intor ku am aun
ulion ku. Ikaa apandayan mi aun
haling ku am aun ulion ku. 15Akau
hitu amutus ra sala' maya' ra
pamutusan nu ulun. Au hitu ikaa
amutus ra sala' nu ulun. 16Io yak
kono au amutus ra sala' nu ulun,
pamutusan ku hino otopot. Nga sala'
ka au yak sangulun, io yak Ama'
nanusub rakon no rangan ku. 17Siino
nasuratan ra Arat sinuratan ri Musa,
kono rahu nu ruo ngaulun sasi
amalihua am kawi' nu rahu nilo hino
otopot yak. 18Kono po hino au asauk
ra sasi ra inan ku tohom am Ama'
nanusub rakon no asauk ra sasi po ra
inan ku tohom."
19Rahu kanilo, "Aun ki' intok nu
Ama' mutu?"
Limbang ri Yasus, "Ikaa akau
akakaulih rakon karuo kono am i
Yama'. Kono akau akakaulih rakon
akau pono' am akakaulih po
ri Yama'."
20Yasus inindahu ra kawi' nu hitu
ra paat no angubas ra kawi' nu ulun

---

[s]8:1-11 Kula-kula' buku am salinan nakalair kaando' kono bahian hitu (8:1-11); Siino namului ra pongo Yahaya 21:24; Siino poyo ra pongo nu Lukas 21:38; Am siino buku namului ra pongo nu Yahaya 7:36.

8:12 Mat. 5:14, Yah. 9:5 **8:13** Yah. 5:31

siino ra Pahun nu Tuhan ra maar nu
pati pamuliin ra usin. Io yak kaando'
kasangulun po nanakub rio, nga orou
no ikaa poyo nasuku'.

Ikaa akau akasuku' ra aun ulion kuno

21Am rahu po ri Yasus rilo, "Au
maar makou am akau ahuyum rakon
io yak akau matoi ra luang nu sala'
mi. Akau ikaa auma' akasuku' ra
intok ulion kuno."
22Rahu nu mamaayo nu ulun
Yahudi rano, "Tumobok ki' naaku io
tu, nga rahu natu, 'Ikaa akau auma'
akasuku' ra intok ulion kuno.' "
23Rahu ri Yasus, "Akau intor ra
tana' hitu, io hino saau nu limbowon
io yak au intor ra Surga' hio' ra
rasawat. Akau intor ra tana', io yak
au sala' intor ra tana'. 24Hino nga
puun no au mindahu ramuyun nga
akau matoi ra luang nu sala' mi.
Kapio akau matoi ra luang nu sala'
mi nu kono akau ikaa mintopot ra au
nga io sabiton ra AU SIINO.[t]"
25Rahu nilo, "Aun ki' oko?"
Limbang ri Yasus, "Haling ra
puu-puun no au nopongo namala'
ramuyun[u]! 26Asuang rahuon ku am
putusin ku intor ra baal mi. Onsoi
akau apandai ra nanusub rakon no
otopot, am au amala' ra ulun nu tana'
ra aun nopongo naringoh ku haling
rio"
27Ilo ikaa akapandai ra Yasus
amala' rilo ra baal nu Ama' hino.
28Intor ra hino rahu po ri Yasus rilo,
"Paat mi analip ra Ulun Sinusub nu
Ala, hili akau akapandai ra au nga io
sabiton ra AU SIINO. Hili akau
akainsuhut nga saumi pono' kaando'
inuma' ku maya' ra kasiha' ku tohom
nga au amala' yak ra aun inubas
ri Yama' rakon. 29Ala nanusub rakon
no siino nirumangan rakon, am ikaa
io ihondo' pangiru' rakon nga au hai-
hait anguma' ampaat ra kasiha' no."
30Pongo ri Yasus nambala' ra
rahu hino asuang ulun inintopot rio.

Anak nu Ala amalabus ra ulun

31Rahu ri Yasus ra ulun Yahudi
inintopot rio, rahu kono, "Kono akau
olondon maya' ra pangubasan ku hili
akau kapio-pio asauk ra ulun ubason
ku. 32Akau rahili akapandai ra
katapatan nu Ala am katapatan nu
Ala hino amalabus ramuyun."
33Limbang nilo, "Akai hitu sua'
ri Abaraham li. Intor ra bahu suku'
raino ikaa po akai inulipon nu ulun!
Aun ki' atungon nu rahu mu, 'Akau
auma' labusin?' "
34Limbang ri Yasus rilo, "Hua-
ngon mi onsoi-onsoi rahu kutu. Tuki-
tukir nu ulun anguma' ra sala' ulun
hino ulipon nu sala'. 35Sangulun
ulipon ikaa payaan untobo' ra san-
sulapan hino am ikaa olondon mayan
rumangan rilo. Io yak sangulun anak
payaan untobo' am olondon mayan
ra pahun nilo suku' ra buo-buoi no.
36Kono Anak nu Ala hino amalabus
ramuyun hili akau kapio-pio alabus.
37Au akapandai ramuyun sua'
ri Abaraham li. Io yak akau lumikot
amatoi rakon nga akau ikaa minsuhut
ra pangubasan ku. 38Au ambala' ra
aun tiniluan ri Yama' rakon io yak
akau anguma' ra aun naringoh mi
intor ra ama' mi rano."
39Limbang nilo, "Ama' mai io
hino i Abaraham li."
Io yak limbang ri Yasus, "Kono
akau topo-topot anak ri Abaraham li

[t]8:24 AU SIINO: Andai nahi inggalan hino pakayon nu Ala apaintalang ra inggalan no (Nahiruan 3:14)
[u]8:25 haling ra puu-puun no au nopongo namala' ramuyun!: Karuo kono am; Kono yak nopongo nirahu ramuyun ra pahulu li.

8:33 Mat. 3:9, Luk. 3:8

kulo akau ikaa maya' ra inuma'
ri Abaraham li.[v] 40Hitu nga saumi
nopongo inuma' ku io hino apain-
talang ra katapatan naalap ku haling
ra Ala. Io yak akau asiha' amatoi
rakon. I Abaraham li ikaa io kono
hino! 41Akau nanguma' ra aun
inuma' nu ama' mi."

Limbang kanilo, "Sala' ka akai
anak tian. Saumi yak ama' mai io
hino Ala."

42Rahu ri Yasus rilo, "Kono Ala
hino kapio-pio ama' mi masi' no
akau rakon nga au inatong intor ra
Ala am raino au siino ra hitu. Au in-
atong sala' ka kuasa' ku tohom io yak
Ala nanusub rakon no. 43Kulo ki'
akau ikaa akapandai ra atungon nu
rahu ku? Nga akau ikaa tumaan ang-
kiningoh ra pambalaan ku. 44Ama'
mi hino Ibilis, am akau ohondo' ra
kinabaalo' no. Kasiha' mino maya'
yak ra kasihaan nu ama' mino. Intor
ra haling nali Ibilis hino amamatoi.
Ikaa io sumilulum ra Ala, nga io
kaando' katapatan. Paat no ambuak
io anguma' maya' ra kinabaalo' no,
nga io ambubuak am puun nu kawi'
nu buak. 45Io yak au ambala' ra
katapatan. Hino nga puun mi ikaa
mintopot rakon. 46Siino ki' sangulun
ra lolot mi nakakito ra sala' inuma'
ku? Kono au ambala' ra katapatan ra
baal nu Ala kulo ki' akau ikaa min-
topot rakon. 47Aun ulun inatong
haling ra Ala asiha' angkinongoh ra
rahu nu Ala. Io yak akau hitu sala' ka
haling ra Ala, hino nga puun mi aa-
ngas angkinongoh ra rahu nu Ala."

Yasus am i Abaraham

48Limbang nu ulun Yahudi,
"Otopot nga rahu mai tu. Oko hitu sa-
ngulun ulun nu daira Samaria sinulor
nu saitan."

49Limbang ri Yasus, "Au ikaa
sinulor nu saitan. Au angansuk ri
Yama' io yak akau angulalaat rakon.
50Ikaa akiansuk au ra inan ku tohom.
Siino saumi asiha' ra au ansukon am
io nga amumutus otopot. 51Huangon
mi onsoi-onsoi rahu kutu. Aun ulun
maya' ra pangubasan ku hitu, ulun
hino ikaa matoi suku' ra buo-buoi
no."

52Rahu nu ulun Yahudi hiano rio,
"Raino akai akapandai kapio ra oko
hitu sinulor nu saitan! Abaraham li
inatoi noyo am kono po hino nu kawi'
nu ulun angindul ra rahu nu Ala. Io
yak rahu mu, 'Aun ulun maya' ra pa-
ngubasan ku hitu, ulun hino ikaa
matoi suku' ra buo-buoi no.'
53Abaraham li ama' mai hino inatoi
noyo. Sumail ki' kuasa' muno ri
Abaraham? Kawi' pono' nu ulun a-
ngindul ra rahu nu Ala am nopongo
yak inatoi. Huang mu am aun oko tu
kaulun?"

54Limbang ri Yasus, "Kono au a-
ngansuk ra inan ku tohom kawi' nu
hino kaando' balos. Angansuk rakon
no io hino i Yama' io hino Ala muyun
ra kuon mi. 55Lai' halan am ikaa akau
akakaulih rio. Io yak au akakaulih
rio. Kono au mindahu ikaa akakaulih
rio au ambubuak ohondo' ramuyun.
Io yak au akakaulih rio am aun rahu
no au maya' yak. 56Ama' mi
Abaraham li anginsuat ahilong ra
orou niratangan ku. Io nopongo
nakakito am anginsuat bonsoi."

57Rahu nu ulun Yahudi rano
ri Yasus, "Bayah mu kaapo
nakasuku' ra limo ngoopor upok am
nakakito no ki' oko ri Abaraham?"[w]

58Limbang ri Yasus, "Huangon mi
onsoi-onsoi rahu kutu, ikaa po inanak
i Abaraham lair au no siino."

---

[v]8:39 Kono akau topo-topot...inuma' ri Abaraham li: Luang nu buku nakalair; Kono poyo akau ...inuma' ri Abaraham.

[w]8:57 Nakakito no ki' oko ri Abraham?: Luang nu kula-kula' buku nakalair; Nakakito no ki' i Abraham riun?

[59]Hili kawi' nu ulun Yahudi na-
nganam ra batu am omobol ri Yasus.
Io yak i Yasus nahisaasah ra ulun
asuang am bi inakou intor ra Pahun
nu Tuhan.

Yasus nomohonsoi ra mato nu sangulun nobolou

9 [1]Paat ri Yasus inakou kakito no
sangulun nobolou puun ra io in-
anak. [2]Pangkimuot ulun ubason
ri Yasus rano rio, rahu kanilo,
"Guru' aun ki' nanguma' ra sala'
suku' ulun hitu nobolou puun ra io
inanak? Ulun hitu ki' karuo kono ina'
am ama' nano?"
[3]Limbang ri Yasus, "Mato no
nobolou sala' ka haling ra sala' no
karuo kono am sala' nu ina' am ama'
no. Io yak hili kuasa' nu Ala painta-
langon ra kaayahan no. [4]Paat no
atawang onsoi taka anguma' ra
karaya' nu Ala nanusub rakon no.
Nga paat no olondom kaando' kasa-
ngulun po auma' angkaraya'. [5]Buoi
ku amahun ra tana' hitu au nga
apakawantang ra ulun nu tana'."
[6]Pongo ri Yasus inindahu hili io
naniwoh ra tana' no apasalit ra tana'
hino ra iwoh nano. Hili io namiir ra
mato nu ulun nobolou hino ra tana'
no. [7]Am rahu ri Yasus rio, "Bi kamu
muoi pahindahup ra kulam Siloam."
(Rahu nu ulun Ibarani Siloam atu-
ngon no "Sinusub".) Bi nu ulun hino
inuoi pahindahup am paat no nan-
duli' hili mato no pono' akakito.
[8]Rahu nu ulun pansisirangan no
am ulun akakaulih rio ra io ulun
akikitaak ra usin. "Kaa ki' hitu ulun
asalok anturung akikitaak ra usin li?"
[9]Siino ulun mindahu, "Io nga
hitu." Siino po bokon mindahu,
"Sala' ohondo' yak ra baal nano."
Rahu nu ulun akikitaak ra usin
hino, "Au nga hitu."
[10]Rahu nilo rio, "Aun koson nu
mato mutu auma' akakito?"
[11]Limbang no, "Siino sangulun i-
ninggalanan ri Yasus namupundu' ra
lutak am namiir ra mato ku hili inin-
dahu rahu kono, 'Bi kamu muoi
pahindahup ra kulam Siloam.' Am bi
ku inuoi pahindahup ra hino hili au
pono' am akakito."
[12]Pangkimuot ilo rio, "Aun ki' raili
ulun hili?"
Limbang kono, "Andai, ikaa
akapandai au."

Ulun Parisi kumapapandai ra baal nu namahansayan hino

[13]Hili ilo nangibit ra ulun nobolou
raitu' li ra ulun-ulun Parisi. [14]Yasus
namupundu' ra lutak napakarat ra
mato nu ulun nobolou raitu' li ra paat
nu Orou Taahan nu ulun Yahudi.
[15]Hili pangkimuot po ulun Parisi
rano rio ra aun koson nu mato no
akakito. Rahu nu ulun hino, "Ulun
hino namiir ra mato ku ra tana'. Am
pahindahup au hili au pono'
akakito."
[16]Kula-kula' ulun Parisi inindahu,
"Ulun nanguma' ra baal hitu sala' ka
intor ra Ala nga io ikaa maya' ra
pamapalan taka ra Orou Taahan."
Io yak rahu nu ulun bokon rano,
"Auma' ki' ulun nakasala' anguma'
ra tatandu-tatandu' kalalaban ra
kono hitu?" Hili kasauk saumi paha-
hansangan ra lolot nilo no.
[17]Pangkimuot po ulun Parisi rano
ra ulun hino, "Rahu mu ulun hino
nomohonsoi ra mato mu. Kono po
hino, aun ki' pamahuangan mu ra
ulun hino?"
Limbang no, "Io sangulun ulun a-
ngindul ra rahu nu Ala."
[18]Io yak mamaayo nu ulun Yahudi
rano ikaa mintopot ra io nobolou ra

9:5 Mat. 5:14, Yah. 8:12

pahulu li am raino io akakito suku'
ilo nahipah ra ina' am ama' nu ulun
nobolou hino 19 am nangkimuot rilo
rahu kanilo, "Otopot ki' ulun hitu
anak mi am rahu mi io nobolou
haling ra io inanak? Aun puun no
raino io akakito?"
20 Limbang nu ina' am ama' nano,
"Kapio io anak mai am nobolou
haling ra io inanak. 21 Io yak akai ikaa
akapandai ra aun koson no akakito
raino am aun kaulun nomohonsoi ra
mato no. Io raino ulun matuo, onsoi
yak akau angkimuot rio. Io apandai
lumimbang."
22 Matuo no inindahu ra kono hino
nga ilo alaa' ra mamaayo nu ulun
Yahudi. Mamaayo-mamaayo nu
ulun Yahudi nopongo nampapakat
aun ulun angangku ra Yasus hino
Raja' Kaayahan nirandi' nu Ala, ilo
popolon ikaa paunsopon ra pahun
intok sambayang. 23 Hino puun nu
matuo no inindahu, "Onsoi yak akau
angkimuot rio, nga matuo noyo hua."
24 Ipahi' nilo po ulun nobolou ra
puun ra io inanak no hili nangkimuot
rio, "Onsoi oko topo-topot mindahu
ra tingkuangon nu Ala! Nga apan-
dayan mai ulun nomohonsoi ra mato
mu raitu' li io hino ulun nakasala'."
25 Limbang nu ulun hino,
"Nakasala' io ki' ikaa io ki' nakasala'
ikaa akapandai au. Io yak saumi baal
apandayan ku, ra bahu li au nobolou
am raino au akakito."
26 Rahu kanilo rio, "Aun inuma' no
riun? Aun koson no napakarat ra
mato mutu?"
27 Limbang nu ulun hino, "Nopo-
ngo no au inindahu ramuyun ikaa yak
kinongohon mi. Aun puun mi asiha'
angkinongoh po? Asiha' ki' akau
sumauk ra ulun ubason no?"
28 Hili ilo nangundaat rio am inin-
dahu, "Oko hitu ulun ubason no, akai
hitu ulun ubason ri Musa. 29 Akai
akapandai ra Ala nopongo nambala'
ri Musa io yak ulun hitu ikaa napan-
dayan mai aun intor no."
30 Limbang nu ulun hino, "Asumpo
au ramuyun ra akau ikaa akapandai
ra intor nu ulun hino io yak io nopo-
ngo napakarat ra mato ku! 31 Napan-
dayan taka Ala ikaa angkinongoh ra
ulun anguma' ra sala' ulun yak
sumamba ra Ala am anguma' ra
kasiha' no kinongohon no. 32 Intor ra
puun nu tana' tu nasauk kaando' sa-
ngulun po naringoh ra sangulun
akaalap apakarat ra mato nu ulun
nobolou intor ra io inanak. 33 Kono
ulun hino sala' intor ra Ala, kawi'
pono' nu maan no ikaa auma' asauk."
34 Rahu kanilo, "Oko hitu
nakasala' puun ra oko alion ri ina'
mu, oko ki' solor angubas ramon?"
Hili ilo namalukaang am napain-
saloh ra ulun hino.

Aun ki' ulun nobolou

35 I Yasus nakaringoh ra aun
inuma' nilo ra ulun nobolou raitu' li.
Hili Yasus nahuyum ra ulun hino am
pakatiwol rio, rahu no ra ulun hino,
"Angintopot ki' oko ra Ulun Sinusub
nu Ala hino?"
36 Limbang nu ulun hino, "U tuan,
onsoi oko mindahu, aun ki' hino
kaulun hili au angintopot rio."
37 Rahu ri Yasus rio, "Oko nopo-
ngo nakakito rio, am io nga ahayam
riun tu raino."
38 Limbang nu ulun hino, "U
Tuhan au angintopot." Am parambus
io nahulatur sinumamba ri Yasus.
39 Rahu ri Yasus, "Au inatong ra
tana' hitu asauk ra amumutus otopot.
Hili ulun nobolou hino akakito am
ulun akakito hino sumauk obolou."
40 Kula-kula' ulun Parisi siino ra
hino nakaringoh ra rahu ri Yasus no
hili ilo nangkimuot ri Yasus, rahu
kanilo, "Langus nu rahu muno akai
ki' nobolou po?"
41 Limbang ri Yasus, "Kono akau
po kapio nobolou, akau kaando'
sala'. Io yak akau mindahu akai ikaa
nobolou. Haling ra hino akau
akasala' poyo."

Pangumangan ra baal nu rumba am ulun ahahalung

10 1Rahu ri Yasus ra ulun asuang,
rahu kono, "Huangon mi onsoi-
onsoi rahu kutu. Aun ulun munsop ra
kandang nu rumba am ikaa maya' ra
totobon nano io yak anikot ra
papahal ra intok bokon, ulun hino an-
tatakou am amamatoi. 2Ulun mun-
sop maya' ra totobon hino, io nga
ulun ahahalung ra rumba hiano.
3Ulun ahalung ra totobon hino
apaunsop ra ulun ahahalung ra
rumba hino am rumba hiano angkini-
ngoh ra rahu nu ulun ahahalung hino
ra paat no ahipah ra inggalan nu
rumba hiano, apainsaloh am
amahulu angibit ra rumba hiano.
4Paat nu ulun ahahalung hino apain-
saloh ra rumba intor ra kandang no,
ulun ahahalung hino amahulu, am
rumba hiano sumunu' rio nga rumba
hiano akakaulih ra rahu nu ulun
ahahalung hino. 5Rumba hiano ikaa
maya' ra ulun bokon. Topot no ilo
ahiru' yak intor ra ulun hino, nga ilo
ikaa akakaulih ra rahu no."
6Pangumangan hino binalaan
ri Yasus rilo, io yak ilo ikaa akapan-
dai ra langus nu pangumangan hino.

Yasus ulun ahahalung abubuh ra huang

7Haling ra hino rahu kono po
ri Yasus rilo, "Huangon mi onsoi-
onsoi rahu kutu. Au nga totobon
bayaan nu rumba hiano. 8Kawi' nu
ulun inatong nakapamahulu haling
rakon io nga ulun antatakou am
amamatoi, io yak rumba hiano ikaa
angkiningoh ra rahu nilo. 9Au nga
totobon. Aun munsop lumangus
rakon io taakin ra bayah. Io munsop
am minsaloh am akaalap ra aun

Rumba am ulun ahahaung

akanon no. 10Ulun antakou matong
antakou yak, ampatoi am anasai. Io
yak au matong hili atu ulun angkini-
ngoh ra rahu ku akaalap ra bayah, io
hino bayah otopot.
11Au hitu ahahalung abubuh ra
huang. Ahahalung abubuh ra huang
anaak ra bayah no ra tayar nu rumba
hiano. 12Ulun harian sala' kaulun
ahahalung ra rumba hiano, am sala'
katangan ra rumba hiano. Io ahiru'
apahusu' ra rumba hiano ra paat nu
uku' nu katanaan hino sumuku'. Am
uku' nu katanaan hino angatup ra
rumba hiano suku' ilo akapansusuai.
13Ulun harian hino ahiru' nga io hua
sangulun harian yak, am ikaa io masi'
ra rumba hiano.
14-15Au nga ahahalung abubuh ra
huang. Ohondo' ri Ama' hino
akakaulih rakon am au pono' am
akakaulih ri Yama'. Kono po hino au
akakaulih ra kawi' nu rumba ku am
ilo pono' akakaulih rakon. Am au
asiha' anaak ra bayah ku ra tayar
nilo.
16Siino po rumba notohom ku,
bokon intor ra rumba sampaanon
hiatu. Rumba hiano pono' am ibiton
ku yak, am ilo angkiningoh ra rahu
ku. Am kawi' nu rumba hiano asisim-
pung am asauk ra[x] sampaanon am sa-
ngulun yak ulun ahahalung rilo.

---

x10:16 am asauk ra: Luang nu buku nakalair; Hili siino.

10:15 Mat. 11:27, Luk. 10:22

17 I Yama' masi' rakon nga au
anaak ra bayah ku hili au akaalap
amaruli' ra bayah ku. 18 Kaando' ka-
sangulun akaalap amahaau ra bayah
ku tohom. Au asiha' kapio anaak ra
bayah ku. Siino kuasa' ku anaak am
au po akakuasa' amaruli' ra bayah
ku. Hitu nga nanusuban ri Yama' tu
rakon."
19 Intor ra rahu ri Yasus hino ulun-
ulun Yahudi nahahansang suku' ilo
nilumili' ruo lilian. 20 Asuang ulun
mindahu, "Io sinulor nu saitan! Io
ambuyun! Kulo ki' kinongoho' mi
rahu nano?"
21 Io yak bokon no mindahu, "Ulun
sinulor nu saitan ikaa io apandai min-
dahu ra rahu kono hino! Akaalap ki'
saitan hino apakarat ra mato nu ulun
nobolou?"

I Yasus ikaa intopoton nu ulun Yahudi

22 Siino Orou Pahilawan ra
nanalaahan ra Pahun nu Tuhan ra
bandar Yarusalim am paat hili
nakapinaat ra paat asimu'. 23 Yasus
lako-lakou ra Tambil ri Salomo ra
Pahun nu Tuhan. 24 Suku' nu ulun
Yahudi nilumulur am nilumibung
ri Yasus hili ilo inindahu, "U guru',
kula' ki' buoi mu apasusa' ra huang
mai? Onsoi oko mindahu
apakatalang raino. Otopot ki' oko
Raja' Kaayahan nirandi' nu Ala
hino?"
25 Limbang ri Yasus, "Nopongo au
no inindahu ramuyun ikaa yak akau
angintopot. Kawi' nu atu-atu inuma'
ku haling ra inggalan ri Yama' asauk
ra tatandu' ra baal ku. 26 Io yak akau
ikaa angintopot nga akau sala' hua
rumba ku. 27 Kawi' nu rumba ku ang-
kinongoh ra rahu ku. Au pono'
akakaulih rilo, am ilo pono' maya'
yak rakon. 28 Au anaak rilo ra bayah
otopot am aampus. Am rumba hiano
ikaa matoi suku' ra buo-buoi no am
kaando' kasangulun amahaau rilo
intor rakon. 29 I Yama' nopongo
nanaak rilo rakon[y], nga io hua
akakuasa' ra kawi' nu atu-atu. Am
kaando' kasangulun akaalap
amahaau rilo intor ra pamihangan
ri Yama'. 30 Au am i Yama' saumi
yak."
31 Hili ulun Yahudi anganam ra
batu asiha' omobol ri Yasus. 32 Io yak
limbang ri Yasus rilo, "Akau nopo-
ngo nakakito ra inuma' ku onsoi,
nanusuban ri Yama' rakon. Intor ra
kawi' nu inuma' ku hino, aun ki'
inuma' ku akaansang ra huang mi
suku' akau omobol rakon ra batu?"
33 Limbang nu ulun Yahudi hiano,
"Akai omobol riun sala' ka haling ra
inuma' mu onsoi hino, io yak haling
ra oko ahuyai ra Ala! Oko hitu sangu-
lun ulun nu tana' io yak oko hitu
rumangku ra Ala.
34 Rahu ri Yasus rilo, "Kaa ki'
nasuratan ra Arat sinuratan ri Musa
maya' ra rahu nu Ala, 'Akau nga ala-
ala?' 35 Itaka akapandai ra rahu
nasuratan ra Kitap otopot suku' ra
buo-buoi no. Ala anabit rilo ala-ala io
hino tayar nu ulun tinaakan ra rahu
nu Ala. 36 Kulo ki' akau mindahu ra
au ahuyai ra Ala nga au angangku ra
Anak nu Ala. Io yak au nopongo
pinili' ri Yama' am io nanusub rakon
muoi ra tana' hitu? 37 Kono au ikaa a-
nguma' ra karaya' tinaakan ri Yama'
rakon, hama' no kaa pono' mintopot
ka rakon. 38 Io yak nga au nopongo na-
nguma' maya' ra kasiha' no onsoi
akau angintopot ra inuma' ku hino,
hama' pono' akau ikaa angintopot
rakon. Intor ra hino akau akapandai

y10:29 I Yama' nopongo nanaak rilo rakon: Luang nu buku nakalair; Atu tinaakan ri yama' rakon.

10:33 Im. 24:16 **10:34** Nan. 82:6

am akapamahuang nga i Yama' am
au saumi yak."
39Paat hino ilo pono' am asiha' po
anakub ri Yasus io yak Yasus ikaa po
natakub nilo.
40Intor ra hino am panduli' po
i Yasus ra sandaup nu siang Yordan
hili inayan po ra hino. Hino nga intok
ri Yahaya omororob ra ulun ra
pahulu li. 41Asuang ulun inatong
ri Yasus. Rahu kanilo, "Kapio kaan-
do' tatandu' kalalaban inuma'
ri Yahaya, io yak kawi' nu nirahu no
intor ra baal nu ulun hitu otopot yak."
42Haling ra hino asuang ulun inin-
topot ri Yasus ra intok hino.

Pinatayan ri Lasarus

11 1Siino sangulun ininggalanan
ri Lasarus ulun nu bandar
Baitani. Baitani io hino pamahunan
ri Maria am pahaka' no i Marta.
2(I Maria nga namarabul ra kalayam
nu Tuhan ra minak aamis ra howou
am namusas ra kalayam ri Yasus ra
abuk nano. Am saumi paat pahaka'
no i Lasarus narualan,) 3Karuo-ruo
nu pahaka' ruandu' hiatu nambilin ra
ulun bokon sumuku' ri Yasus am
rahu kanilo, "Tuhan pahaka' mai
intok mu masi' li arualan raino."
4Paat ri Yasus nakaringoh ra aho
hitu rahu kono, "Aruol hitu ikaa a-
ngibit ra patayan ri Lasarus, io yak
baal hitu asauk hili kawi' nu ulun a-
ngansu-ngansuk ra Ala. Am baal hino
nga apaintalang ra sundu' nu kuasa'
nu Anak nu Ala."
5I Yasus akaasi' ra talu sangaka'
hiano io hino i Marta am i Maria am
i Lasarus. 6Io yak paat ri Yasus naka-
ringoh ra i Lasarus arualan, io sinu-
mingon inurong po ra hino ruo orou.
7Kalibos ruo orou hino am rahu
ri Yasus ra ulun ubason no rano,
"Anduli' taka raino ra daira Yudia."
8Rahu nu ulun ubason no rano rio,
"U guru', bahu-bahu yak ulun
Yahudi asiha' omobol riun ra batu,
kulo ki' oko asiha' po anduli' ra
hino?"
9Rahu ri Yasus, "Kaa ki' oopor
am ruo ngajaam ra luang nu songo-
rou? Kono ulun makou ra atawang
ikaa io akasaru nga io akakito rio
anaak ra binantang ra tana' tu. 10Io
yak kono ulun makou ra londom, kaa
mulalas io akasaru nga awantang
hino kaando' rio."
11Kono hino nga nu rahu ri Yasus
am rahu kono po, "I Lasarus rangan
taka hino noolong noyo am au muoi
ra hino amaluat rio."
12Rahu nu ulun ubason no rano
rio, "U Guru', kono i Lasarus
noolong, apihah io rahili."
13Atungon nu rahu ri Yasus io
hino i Lasarus nopongo inatoi. Io yak
panantaman nilo ra rahu ri Yasus no
i Lasarus kapio noolong. 14Am in-
dahu po i Yasus rilo kapio, "Inatoi no
i Lasarus. 15Io yak au anginsuat ra au
kaando' ra intok hino. Labing honsoi
no baal hino asauk hili akau auma' a-
ngintopot. Ikon mi muoi taka raino
ri Lasarus."
16Rahu ri Tomas sabiton ra
"Nahapir" ra ranga-rangan no rano,
"Ikon mi maya' taka ri Guru', onsoi
taka matoi rumangan rio!"

I Yasus nga amaluat am apakaayah

17Pakasuku' i Yasus ra intok hino
kapandai' no rahili i Lasarus
kaapatan buoi no ra luang nu lobong
hino. 18Tawoi nu bandar Baitani
intor ra bandar Yarusalim maar
pakatalu' kilomito. 19Asuang ulun
intor ra daira Yudia inuoi ri Maria
am i Marta muoi opokoonsoi ra
huang nilo no ra pinatayan ri Lasarus
pahaka' nilo hino.

10:40 Yah. 1:28 **11:1** Luk. 10:38-39 **11:2** Yah. 12:3

20Pakaringoh i Marta ra Yasus
matong, bi no inakou inuoi paniwol
ri Yasus. Io yak i Maria siino ra
pahun no. 21Rahu ri Marta ri Yasus,
"U Tuhan, kono po oko siino ra hitu
ikaa no matoi pahaka' mai tili.
22Hama' no pono' kono hino, au a-
ngintopot Ala anaak ra aun yak
kitaakon mu Tuhan."
23Rahu ri Yasus ri Marta,
"Pahaka' mu hino anduli' aayah."
24Limbang ri Marta ri Yasus, "Au
akapandai i Lasarus anduli' aayah ra
paat nu ulun-ulun inatoi pandulion
kaayaho' ra kaawian nu tana' tu."
25Rahu ri Yasus rio, "Au nga
apaluat ra ulun intor ra patayan am
apanduli' apakaayah rilo. Aun ulun
angintopot rakon, hama' no pono' io
inatoi io auma' yak aayah. 26Ulun
aayah am mintopot rakon, ikaa io
matoi suku' ra buo-buoi no. Mintopot
ki' oko ra baal hitu?"
27Limbang ri Marta, "U Tuhan, au
angintopot riun Raja' Kaayahan
Anak nu Ala nirandi' nu Ala hino,
matong ra tampak nu tana' hitu."

Yasus nantangi'

28Pongo ri Marta inindahu ra rahu
hino bi no inuoi namala' ri Maria
pahaka' no ruandu' hino. Rahu
ri marta rio, "I Guru' siino ra hitu am
io ahipah riun.".
29Pakaringoh i Maria ra rahu
hino, kapasi io nilumuat am inakou
inuoi tiwol ri Yasus. 30(Paat nu hino
kaapo Yasus nakasuku' ra
pamahunan hino siino po io ra intok
ri Marta nakatiwol rio.) 31Ulun
Yahudi inuoi opokoonsoi ra huang
ri Maria no siino ra pahun hino
inaya' ri Maria ra paat nilo nahilong
ri Maria napasi' nilumuat. Tantam
nilo am muoi i Maria ra lobong
ri Lasarus no am antangi' ra hino.
32Pakasuku' i Maria ra intok
ri Yasus no am nahilong rio
pahulatur io ra tingkuangon ri Yasus
no, am rahu no, "Tuhan kono po oko
siino ra hitu ikaa no matoi pahaka'
mai tili!"
33Pakakito i Yasus ra i Maria nan-
tangi' am kawi' nu ulun inaya' rio no
nantangi' am Yasus pono' nasusa' no
huang no bonsoi. 34Rahu ri Yasus
rilo, "Aun intok namalabangan mi
ri Lasarus li?"
Limbang kanilo, "Ikon mu Tuhan,
am ilayan mu."
35Am pantangi' i Yasus
36Rahu kono nu ulun hiano, "Ilai'
taka nga aun koson nu asi' no ri
Lasarus!"
37Io yak siino po ra lolot nilo min-
dahu rahu kono, "Io apakarat ra
mato nu ulun nobolou, ikaa ki' io
akaalap anguma' ra atu-atu hili i
Lasarus ikaa matoi?"

I Lasarus pinanduli' kaayaho'

38Ingondo' po i Yasus nasusa'
huang bonsoi ra rahu nilo no. Bi no
inuoi ra lobong hino. Lobong hino
saumi luang nu batu tinampanian ra
batu maayo.
39Rahu ri Yasus, "Insiri' mi batu
tu."
Io yak limbang ri Marta pahaka'
ruandu' nu inatoi hino, "Tuhan
kaapatan no buoi no ra luang nu
lobong tu. Autong noyo raino!"
40Rahu ri Yasus ri Marta, "Kaa ki'
nopongo rahu ku riun, 'Kono oko
mintopot oko akakito ra sundu' nu
kuasa' nu Ala.' "
41Hili ilo nanginsir ra batu hino.
Am paningaa' i Yasus ra limbowon
am rahu no, "Au anginsuat riun, u
Ama', nga oko hai-hait angkinongoh
ra aun kitaakon ku. 42Apandayan ku
oko hai-hait angkinongoh ra aun
kitaakon ku riun. Io yak au mindahu
kono hitu nga ulun hua siino ra libung
kutu, hili ilo angintopot ra oko
nanusub rakon."
43Pongo no inindahu ra rahu hino,
pampaluap io, rahu no, "Lasarus,
ikon mu minsaloh ko!" 44Insaloh
ri Lasarus intor ra luang nu lobong

no. Kalayam am longon no nirilitan
ra kain aninggalas, am bulos nano
pono' am rili-rilit po kain no. Rahu
ri Yasus ra kawi' nu ulun siino ra
hino, "Lalaho' mi kain pinamarilit
no, am pahusuwo' yak io makou."

Pakat ra amatoi ri Yasus

45Asuang ra lolot nu ulun Yahudi
inuoi pahilong ri Maria. Ilo anginto-
pot ri Yasus ra paat nilo nakakito ra
inuma' ri Yasus hino. 46Io yak siino
po kula-kula' ra lolot nilo inuli' am
nambala' ra ulun Parisi ra baal
nasauk inuma' ri Yasus no. 47Hino
puun no kawi' nu ulun Parisi am
mamaayo nu imam nantutuum ra
saumi paat. Rahu kanilo, "Aun ki'
maan taka raino? Lai' mi nga kaa ki'
asuang tatandu' kalalaban inuma' nu
ulun hitu! 48Kono pahusuon taka io
ra kono hitu, kawi' nu ulun rahili
mintopot rio. Am popor no mamaayo
nu Ruum matong am amunsah ra
Pahun nu Tuhan am amatoi ra bansa'
taka."
49Sangulun ra lolot nilo ininggala-
nan ri Kayapas, nasauk ra Kinatuaan
nu Imam ra upok hino, rahu no,
"Akau ikaa akapandai. 50Ikaa ki'
akau akapandai nga labing honsoi no
kono sangulun matoi ra tayar nu
bansa' taka, aulu' naapo ra bansa'
taka aawi' potoyon?"
51Topot natu rahu no hino sala' ka
haling ra huang no tohom. Io yak io
nasauk ra Kinatuaan nu Imam ra
upok hino io namalair nambala' nga
i Yasus hino potoyon ra tayar nu
ulun Yahudi. 52Sala' ka tayar yak nu
bansa' Yahudi. Io yak amalulur ra
kawi' nu anak-anak nu Ala nakapan-
susuai.
53Intor ra orou hino nga
mamaayo-mamaayo nu ulun Yahudi
nampapakat asiha' amatoi ri Yasus.
54Hino puun no paat ri Yasus makou
ra Yudia ikaa io inintalang. Io yak io
manding intor ra Yudia am io inuoi
ra saumi bandar ininggalanan ra
Ipraim amaar ra tana' asuang ra batu
am inahison no. Io am ulun ubason
no rano namahun ra hino.
55Paat nu hino Irau nu ulun
Yahudi (sabiton ra Paska) amaar
asauk. Am asuang ulun inatong intor
ra intok-intok bokon inuoi ra
Yarusalim sambayang ra saumi arat
pambahuan ra ikaa po asauk irau
hino. 56Ilo nahuyum ri Yasus. Paat
nilo siino ra Pahun nu Tuhan ilo nam-
bala' ra sangulun am sangulun, "Aun
koson nu huang mu? Kaa ki' io
matong ra irau hitu?"
57Mamaayo-mamaayo nu imam
am ulun Parisi nopongo nambala' ra
aun ulun akakito ra intok ri Yasus no
onsoi io mindahu, hili ilo muoi
anakub rio.

Yasus nirabul ra umau ra Baitani
(Mat 26:6-13; Mrk 14:3-9)

12 1Onom orou buoi no ra kaapo
Irau Paska asauk, i Yasus inuoi
ra bandar Baitani, io hino
pamahunan ri Lasarus pinanduli' no
kaayaho' hino. 2Ra hino ra saumi
londom ranga-rangan ri Yasus rano
ilo nangguhulung ri Yasus
nahahakan. I Marta nanginsaloh ra
atu yak akanon am i Lasarus am tam-
bului bokon pono' nanturung am na-
ngakan tinumalab ri Yasus.
3Hili i Maria nangibit ra umau
narawastu aamis ra howou kaando'
saang am oloho laarang am suang no
maar satanga' lito. Io namarabul ra
kalayam ri Yasus, am namuyai ra
kalayam ri Yasus no ra abuk nano.
Intor ra hino kawi' nu ulun ra pahun
hino nakaalok ra howou nu umau
hino.
4I Yudas ulun nu Iskariot sangu-
lun ra lolot nu ulun ubason ri Yasus
no io nga naapo apasauk apatakub
ri Yasus, rahu no, 5"Kulo ki' pai'

12:3 Luk. 7:37-38

talano' umau aamis ra howou hitu ra
talu ngaatus usin pirak[z] am tayaro'
usin loho nano ra tayar nu ulun kaan-
do atu-atu?"
6I Yudas inindahu ra kono hino
sala' ka kapio io masi' ra ulun kaando
atu-atu, nga io hua antatakou. Io hua
amului ra kantungan intok nu usin nu
kawi' nilo no, am io poyo aubas
anakou ra usin siino ra kantungan
hino.
7Rahu ri Yasus rio, "Pain mu
popolo' ruandu' hitu! Hama' no
amului ra aun siino rio ra tayar nu
orou pamalabangan rakon! 8Ulun
kaando atu-atu hai-hait rumangan
ramuyun, io yak au ikaa hai-hait
rumangan ramuyun."

Pakat ra amatoi ri Lasarus

9Asuang ulun Yahudi akapandai
ri Yasus siino ra bandar Baitani. Ilo
inuoi ra hino nga sala' ka inuma'
ri Yasus no yak, io yak ilo asiha' poyo
ahilong ri Lasarus pinanduli'
ri Yasus kaayaho' no. 10Haling ra
hino mamaayo-mamaayo nu imam
asiha' po amatoi ri Lasarus. 11Nga
asuang hua ulun Yahudi nahiru'
intor ra lolot nilo nangintopot
ri Yasus.

Yasus muoi ra bandar Yarusalim
(Mat 21:1-11; Mrk 11:1-11; Luk 19:28-40)

12Suaban nali ulun asuang
nakasuku' muoi ra Irau Paska hino
nakaringoh ri Yasus siino ra tanga'
nu ralan lumangus ra bandar
Yarusalim. 13Hili ilo nangundut ra
raan-raan nu taun kurma am
tinumiwol rio am salua-luap rahu
kanilo, "Ala yak ansukon! Io inatong
ra inggalan nu Tuhan binarakatan.
Raja' nu Israil binarakatan!"
14Orou hino i Yasus nangalap ra
sanginan kaladai hili io tinumampak
ra kaladai hino, ohondo' ra
nasuratan ra Kitap, rahu kono,
15"*U ulun nu Yarusalim*
ikaa oko alaa'!
Ilai' nga Raja' mu hino matong
tinumampak ra sanginan
kaladai!"
16Paat nu hino ulun ubason
ri Yasus hiano ikaa akapandai ra atu-
ngon nu kawi' nu baal hino. Io yak
paat ri Yasus nanduli' naayah am
tinaakan ra kuasa' asundu', hili ilo
nakahuang ra nasuratan ra Kitap ra
inuma' nu ulun asuang intor ra baal
ri Yasus.
17Ulun asuang siino ra paat
ri Yasus nahipah ri Lasarus min-
saloh haling ra lobong no am
napakaayah rio haling ra patayan, ilo
parayu-rayus nambala' ra baal
nasauk hino. 18Hino puun no ulun
asuang hiano pono' inuoi paniwol
ri Yasus, nga ilo nakaringoh ra tatan-
du' kalalaban inuma' ri Yasus li intor
ra baal ri Lasarus. 19Ulun Parisi
hiano nahahayam ra sangulun am sa-
ngulun, rahu kanilo, "Ilai' nga, kawi'
nu ulun nu tana' maya' yak rio. Kaan-
do' no balos nu maan taka tu!"

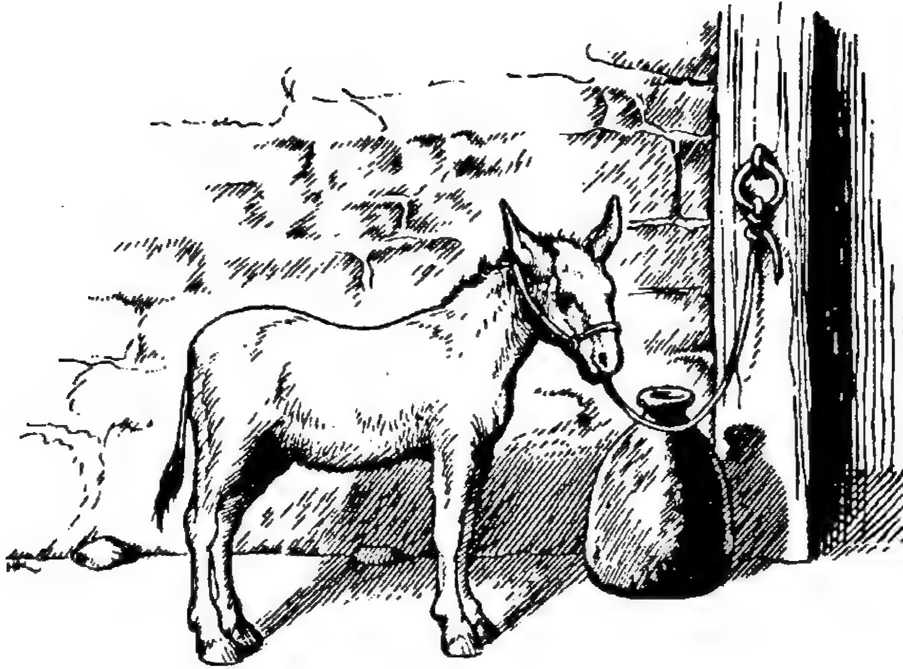
Kula-kula' ulun Yunani ahuyum ri Yasus

20Ra lolot nu ulun inuoi ra bandar
Yarusalim ra paat nu Irau Paska
maayo hino, muoi sumamba ra Ala
am siino po kula-kula' ulun Yunani.
21Ilo inatong ri Pilipus am inindahu,
rahu kanilo, "Tuan asiha' akai
tumiwol ri Yasus."
22I Pilipus haling ra bandar Bait-
saida ra daira Galilia, inindahu
ri Andarias, am pambaya' ilo ruo
inuoi indahu ri Yasus. 23Limbang
ri Yasus rilo, "Nakasuku' noyo ra
orou papaintalangan ra kuasa' asun-

---

[z]12:5 Usin pirak: Ilayan 6:7

12:8 Laup. 15:11 **12:13** Nan. 118:25,26 **12:15** Sa. 9:9

Maak nu Kaladai

du' ra Ulun Sinusub nu Ala. 24Kapio-
pio au mindahu ramuyun, kono umi
nu gandum ikaa losokon ra tana' am
apasa', umi hino saumi yak ikaa
sumua'. Io yak kono umi nu gandum
hino apasa' pahulu, hili io sumua' a-
nginawa'. 25Aun ulun apakaulu' a-
ngulimo ra bayah no ra tana' hitu io
alawaan ra bayah no rahili. Io yak
aun ulun ikaa apakaulu' ra bayah no
ra tana' hitu, io akaalap ra bayah
otopot am ampus-ampus. 26Aun ulun
asiha' angkaraya' ra karaya' ku,
onsoi io maya' rakon hili aun intok ku
hino po intok nu ulun susubon ku
hino. Am Ama' ku hino angansuk am
anginsuat ra ulun anguma' ra karaya'
ku."

Yasus namala' ra baal nu patayan no

27"Huang ku raino asusa' kapio.
Aun ki' auma' rahuon ku? Auma' ki'
au mindahu, 'Ama' paintowoyon mu
paat nu susa' hitu rakon?' Io yak hitu
nga langus no au inatong ra hitu, hili
aintupan ra ila' hino. 28U Ama', pa-
intalangon mu inan mu asundu am
ansukon hino."

Hili karingoh rahu intor ra lim-
bowon, rahu no, "Au nopongo
napaintalang ra inan ku asundu am
ansukon hino am paintalangon ku po
hitu rahili."

29Ulun asuang siino ra hino naka-
ringoh ra rahu hino. Rahu kanilo, "A-
ningkalur!" Io yak siino po mindahu,
"Sala' malaikat nga nahayam no rio."
30Io yak limbang ri Yasus rilo,
"Sala' ka rahu hino aulu' ra tayar ku,
io yak rahu hino aulu' ra tayar mi.
31Raino nga paat no Ala amaratu' ra
ukum ra tana' hitu. Raino nga angua-
sa' ra tana' hitu payawon. 32Pongo ku
rahili kakaton intor ra tana' hitu au
ahipah ra kawi' nu ulun matong
rakon." 33Io mindahu ra kono hino,
nga io apaintalang ra aun koson baal
nu patayan no.
34Limbang nu ulun asuang rano
rio, "Maya' ra Arat sinuratan ri
Musa ritaka i Karistus, Raja'

12:25 Mat. 10:39, 16:25, Mrk. 8:35, Luk. 9:24, 17:33

Kaayahan nirandi' hino aayah suku'
ra buo-buoi no. Aun koson mu min-
dahu ra rahu nu Ulun Sinusub nu Ala
hino maan kakato' intor ra tana'
hitu? Aun ki' kaulun Sinusub nu Ala
hino?"
35Rahu ri Yasus rilo, "Awantang
hino ikaa noyo kula' abuoi rumangan
ramuyun. Onsoi akau parambu-ram-
bus makou ra paat nu awantang hino
siino ramuyun, hili akau ikaa alibu-
ngan nu olondom. Ulun makou ra
olondom, ikaa io akapandai ra aun
languson no. 36Onsoi akau mintopot
ra buoi nu awantang hino baya-baya'
ramuyun, hili akau asauk ra ulun
aayah ra luang nu awantang."

Ulun Yahudi ikaa angintopot

Pongo ri Yasus inindahu, bi no in-
akou intor ra hino ikaa inintalang
rilo. 37Hama' no pono' asuang tatan-
du' kalalaban inuma' ri Yasus ra
tingkuangon nilo, io yak ilo ikaa a-
ngintopot rio. 38Baal hino nasauk hili
binalaan ri Yasaya sangulun angin-
dul ra rahu nu Ala li asauk. Rahu no,

"U Tuhan, aun ki' angintopot
angkinongoh ra pambalaan
mai?
Am aun ki' kaulun papaintalan-
gan nu Tuhan ra kuasa' no?"

39Hino nga puun nilo ikaa anginto-
pot nga nambala' nopongo po hua
i Yasaya, rahu kono,

40*"Rahu nu Ala,*
'Au nopongo nomolou
ra mato nilo
hili ilo ikaa akakito
am nopokolondom
ra huang nilo
hili ilo ikaa akarati'.
Hili ilo ikaa anduli' rakon
hili au amihah rilo.' "

41Yasaya inindahu ra kono hino
nga io nakakito ra kuasa' am sundu'
ri Yasus, hino puun no i Yasaya nam-
bala' ra baal no.
42Hama' no pono' i Yasaya nam-
bala' ra baal hino, am asuang po
mamaayo nu ulun Yahudi angintopot
ri Yasus. Io yak ilo ikaa aatas min-
dahu nga alaa' hua ilo ra inggalan
nilo no iruon am ikaa pakuoyon nu
ulun Parisi ra pahun intok sam-
bayang. 43Nga ilo labing asiha' an-
sukon nu ulun intor ra ansukon nu
Ala.

Rahu ri Yasus sumauk ra akim

44Hili i Yasus nilumuap, rahu no,
"Aun ulun angintopot rakon, sala' ka
au yak intopoton no, io yak anginto-
pot poyo rio nanusub rakon no. 45Aun
ulun nakakito rakon, io pono' am
nakakito po ra nanusub rakon no.
46Au inatong ra tana' hitu sumauk ra
tutur, hili tuki-tukir nu ulun anginto-
pot rakon no ikaa murong ra luang nu
olondom. 47Aun ulun angkinongoh ra
kawi' nu rahu ku am ikaa sumuhut ra
pangubasan ku sala' ka au amaratu'
ra ukum rio. Nga au inatong sala' ka
amaratu' ra ukum ra ulun nu tana'
hitu io yak muoi apakaayah. 48Tayar
nu ulun ikaa angintopot rakon am
ikaa sumuhut ra rahu ku, siino no
amaratu' ra ukum no rio, io hino aho
binalaan ku hino amaratu' ra ukum
rio ra paat nu tana' tu aawi'! 49Nga
ikaa au ambala' maya' ra kasiha' ku
tohom. Ama' nanusub rakon no
namala' ra aun auma' rahuon ku am
ubason ku. 50Am au akapandai nga
rahu no hino anaak ra bayah otopot
am ampus-ampus. Hino nga puun no
au ambala' kono hino nga maya' ra
atu sinusub ri Yama' rakon."

Yasus amahu' ra kalayam nu ulun ubason no

13 1Songorou amahun ra kasukuan
nu Irau Paska am apandayan
ri Yasus orou no nasuku' noyo ra
paat no makou ra tana' hitu am an-
duli' ra Ama' no. Io masi' ra ulun

12:34 Nan. 110:4, Yas. 9:7, Yah. 37:25, Dan. 7:14 **12:38** Yas. 53:1 **12:40** Yas. 6:10

nasauk ra tohom no ra tana' hitu, am
asi' no olondon rilo suku' ra patayan
no.
2Paat no nolondom hili i Yasus am
ulun ubason no rano nangakan. Ibilis
hino nanaak ra kasiha' nu huang
ri Yudas[aa] anak ri Simun ulun nu Is-
kariot hili io asiha' anaak ri Yasus ra
ulun amatoi rio no. 3I Yasus akapan-
dai ra Ama' no hino nopongo nanaak
ra kuasa' ra kawi' nu kuasa' ra tayar
no. Am io akapandai nga io inatong
haling ra Ala am anduli' po ra Ala.
4Intor ra hino io nilumuat am na-
mangus ra sampayau no sandapau no
am bangkasi' no tuala' pamimiir no
ra awak nano. 5Pongo nu hino io na-
malingi' ra siang ra saluhung hili io
namahu' ra kalayam nu ulun ubason
no rano, am namiir ra tuala' pino-
bongkos ra awak no hino. 6Pakapaat
i Yasus ri Piturus, rahu ri Piturus, "U
Tuhan, oko ki' solor amahu' ra
kalayam kutu?"
7Limbang ri Yasus, "Aun maan
ku, raino oko ikaa akapandai, io yak
ra buoi nali oko akapandai."
8Rahu ri Piturus ri Yasus,
"Tuhan, kapio au ikaa apabahu ra
kalayam kutu riun!"
Io yak rahu ri Yasus rio, "Kono au
ikaa amahu' ra kalayam mu ikaa no
oko asauk ra ulun ubason ku."
9Rahu ri Piturus ri Yasus, "U
Tuhan, kono po hino sala' ka
kalayam ku yak bahuin mu, bahuin
mu po longon ku am ulu kutu poyo!"
10Rahu ri Yasus rio, "Aun ulun
nariu', kawi' nu inan no nabahuan,
kalayam yak nu ulun hino auma'
bahuin[bb]. Kawi' mi hitu nopongo
nabahuan, siliu yak ra sangulun tu."
11(I Yasus apandai ra aun kaulun
apasauk apatakub rio. Hino nga puun
ri Yasus inindahu, "Kawi' mi hitu no-
pongo nabahuan, siliu yak ra sangu-
lun tu.")
12Pongo ri Yasus namahu' ra
kalayam nu ulun ubason no rano, am
pandulio' no sampayawo' sampayau
nano hili io nanduli' nanturung ra
maar nu mija' hino. Rahu ri Yasus
rilo, "Akapandai ki' akau ra aun
inuma' ku hino raino ramuyun?
13Akau ahipah rakon ra guru' am
Tuhan. Otopot nga panabitan mi
hino, nga au kapio guru' am Tuhan.
14Au hitu nga Tuhan am guru' mi, no-
pongo namahu' ra kalayam mi. Intor
ra hino onsoi akau amahu' ra
kalayam nu sangulun am sangulun.
15Nga au nopongo nanaak ra
paniluan ramuyun, hili akau anguma'
ra kono inuma' ku hino ramuyun.
16Huangon mi onsoi-onsoi rahu
kutu. Sangulun amba ikaa aulu' intor
ra tuan no, am sangulun susubon ikaa
io aulu' intor ra ulun anusub no.
17Kono akau akapandai ra baal hitu,
akau asatu' nu kono akau anguma' ra
hitu.
18Sala' ka kawi' mi kuon ku ra
rahu hino. Apandayan ku kawi' nu
aun nopongo pinili' ku. Io yak aun
nasuratan ra Kitap onsoi io pasaukon
nga rahu no, 'Ulun hinumulung
rakon ra paat angakan hino auma'
tumabuh rakon'.
19Au amalair mindahu ramuyun
ra baal hitu ikaa po asauk, hili paat
no asauk rahili, akau angintopot nga
au nga io sabiton ra AU SIINO.
20Huangon mi onsoi-onsoi rahu
kutu. Aun anginsuat ra ratangan nu
ulun sinusub ku io pono' am angin-
suat po ra ratangan ku. Am aun po a-
nginsuat ra ratangan ku io pono' am

[aa]13:2 Ibilis hino nanaak ra kasiha' nu huang ri Yudas...: Karuo kono am; Ibilis nopongo nanantu' ri Yudas...
[bb]13:10 Luang nu buku nakalair kaando' tinulisan: Kalayam yak nu ulun hino auma' bahuin

13:12-15 Luk. 22:27 **13:16** Mat. 10:24, Luk. 6:40, Yah. 15:20 **13:18** Nan. 41:9

anginsuat po ra Ala nanusub rakon
no."

I Yasus amalair nambala' haling ra ulun asiha' amatoi rio

(Mat 26:20-25; Mrk 14:19-21; Luk 22:21-23)

21Pongo ri Yasus inindahu ra
rahu hino, asusa' huang no bonsoi.
Hili io nambala' kapio ra baal hino,
rahu no, "Huangon mi onsoi-onsoi
rahu kutu. Sangulun ra lolot mi
apasauk apatakub rakon."
22Ulun ubason no hiano naulingo.
Ilo ahilong ra sangulun am sangulun,
ilo ikaa akapandai ra aun kuon
ri Yasus no. 23Sangulun ubason asian
ri Yasus no, nanturung ra talab no.
24Haling ra hino i Simun Piturus na-
ngumang rio, "Kibalai' nga i guru'
aun kaulun kuon nano."
25Hili ulun ubason hino inimaar
ri Yasus hili nakibala', "U Tuhan,
aun ki' kaulun kuon muno?"
26Limbang ri Yasus, "Au
apatapuk ra ruti' hitu ra luang nu
mangkuk, am aun po panaakan ku ra
ruti' hitu, hino nga io."
Pongo no napatapuk ra ruti' hino
ra luang nu mangkuk no, hili io
nanaak ri Yudas anak ri Simun ulun
nu Iskariut. 27Pongo yak ri Yudas na-
ngundut ra ruti' hino, hili Ibilis
sinumulor ra huang nano, hili rahu
ri Yasus rio, "Aun po siino ra huang
muno, kapasion mu nga anguma'!"
28Kaando' kasangulun ra kawi'
nilo nanturung ra libung nu mija'
hino akapandai ra rahu ri Yasus.
29I Yudas hua nananggoi ra
pamumulian ra usin nilo no intor ra
hino, siino ra lolot nu ulun ubason
ri Yasus rano ampahuang ra i Yasus
anusub ri Yudas muoi pahalir ra
akan ra sulob nu irau hino, karuo
kono am taakin ra ulun kaando atu-
atu.
30Hili i Yudas nangapu ra ruti'
hino, am bi no napasi-pasi' inakou.
Am orou no pono' am angimuun
noyo olondom.

Panusuban bahuon

31Paat ri Yudas inakou ra intok
hino rahu ri Yasus, "Raino kuasa'
asundu nu Ulun Sinusub nu Ala pa-
intalangon. Raino nga sundu' nu Ala
paintalangon mimpuun rio. 32Kono
kuasa' asundu nu Ala ansukon luma-
ngus rio, hili kuasa' asundu nu Ulun
Sinusub nu Ala pono' am paintala-
ngon lumangus ra Ala. Am Ala pono'
apasi apaintalang ra kuasa' asundu
hino.
33U pahaka' ku. Ikaa no kula' buoi
ku rumangan ramuyun. Akau auma'
ahuyum rakon io yak aun nopongo
binalaan ku ra ulun mamaayo nu
ulun Yahudi balain ku poyo
ramuyun, intok ulion kuno ikaa akau
akasuku'. 34Hitu nga panusuban
bahuon taakan ku ramuyun io hino
ahahasi' ka ra sangulun am sangulun.
Ohondo' ra au pahulu nakaasi'
ramuyun, kami po hino onsoi
ahahasi' ra sangulun am sangulun.
35Kono akau ahahasi' ra sangulun am
sangulun kawi' nu ulun akapandai ra
akau ulun ubason ku."

Amalair ambala' nga i Piturus ahalim ri Yasus

(Mat 26:31-35; Mrk 14:27-31; Luk 22:31-34)

36Rahu ri Simun Piturus
ri Yasus, "Tuhan aun ki' ulion mu?"
Limbang ri Yasus, "Ulion ku hino,
ikaa akau akaalap maya' raino, io yak
rahili oko maya' rakon."
37Rahu ri Piturus rio, "U Tuhan,
aun puun ku ikaa akaaya' riun raino?

13:20 Mat. 10:40, Mrk. 9:37, Luk. 9:48, 10:16 **13:33** Yah. 7:34 **13:34** Yah. 15:12, 17, 1Yah. 3:23, 2Yah. 5

Au asiha' maya' riun hama' no pono'
au matoi!"
38Limbang ri Yasus ri Piturus,
"Kapio ki' oko asiha' maya' rakon
hama' pono' oko matoi? Huangon
mu onsoi-onsoi rahu kutu, kaapo a-
ningkukuuk manuk, intalu no oko
ahalim rakon!"

Yasus io hino ralan muoi ra Ama'

14 1Rahu ri Yasus rilo, "Ikaa akau
angkaamo. Mintopot yak ra[cc]
Ala, am mintopot po rakon. 2Ra
luang nu pahun ri Yama' asuang in-
tokon am au muoi amalair ra intok ra
tayar mi. Kono kaando', ikaa au min-
dahu ramuyun kono hino.[dd] 3Pongo
ku amalair ra intok ra tayar mi, am au
anduli' po am angibit ramuyun, hili
aun po intokon ku am hino po in-
tokon mi. 4Am akau akapandai ra
ralan muoi ra ulion kuno."
5Rahu ri Tomas rio, "U Tuhan
ikaa akai akapandai ra ulion muno,
aun koson mai akapandai ra ralan
muoi ra hino?"
6Limbang ri Yasus, "Au nga ralan
akakaulih ra katapatan nu Ala am
pangalapan ra bayah otopot am
ampus-ampus. Kaando' kasangulun
akasuku' ri Yama' kono ikaa maya'
rakon. 7Kono akau akakaulih rakon
ikaa mulalas akau pono' am
akakaulih po ri Yama'.[ee] Intor raino
akau nopongo akakaulih rio, am no-
pongo nakakito rio."
8Rahu ri Pilipus ri Yasus, "U
Tuhan, tilui' nga akai ra Ama' hino,
hili akai ikaa sumaup angkimuot."
9Limbang ri Yasus rio, "U Pilipus,
kula' buoi ku baya-baya' nirumangan
ramuyun, ikaa po ki' oko akakaulih
rakon? Aun nakakito rakon io
nakakito ri Yama'. Aun koson mu
mindahu, 'Tilui' akai ra Ama' hino?'
10U Pilipus ikaa ki' oko angintopot
ra au am i Yama' saumi yak. Kawi'
nu rahu binalaan ku ramuyun sala' ka
intor rakon. Io yak au am i Yama'
saumi yak am io nga nanguma' ra
kawi' nu karaya' no hitu. 11Mintopot
nga akau rakon nga au am i Yama'
saumi yak. Kono akau ikaa mintopot
rakon, onsoi yak akau angintopot ra
aun nopongo inuma' ku hino. 12Hua-
ngon mi onsoi-onsoi rahu kutu. Aun
ulun angintopot rakon, ulun hino a-
nguma' ra kawi' nu inuma' ku. Am
labing kono po nu maan nu ulun hino
intor ra baal hitu, nga au anduli'
ri Yama'. 13Am aun yak kitaakon mi
ra inggalan ku au auma' anaak nga
akau hua ulun ubason ku, hili kuasa'
asundu' nu Ama' hino paintalangon
mimpuun ra anak no. 14Aun yak
kitaakon mi[ff] mimpuun ra inggalan
ku au auma' anaak, nga akau ulun
ubason ku."

I Yasus amarandi' anaak ra Ro nu Ala

15"Kono akau akaasi' rakon onsoi
akau maya' ra kawi' nu pangubasan
ku. 16-17Am hili au akitaak ri Yama'
am io anaak ra Amamarangan bokon
ramuyun, io hino Ro ambala' ra
katapatan ra baal nu Ala. Ro hino a-
marangan ramuyun suku' ra buo-
buoi no. Ulun nu tana' hitu aangas
ranganan nu Ro nu Ala nga ulun nu
tana' hitu ikaa akakito rio karuo kono
am ikaa akakaulih rio. Io yak akau
hitu akakaulih rio nga io inurong ni-
rumangan ramuyun am auma'

[cc]14:1 Mintopot yak ra: Karuo kono am; Akau angintopot.

[dd]14:2 Ra luang nu pahun...kono kaando' ikaa au mindahu ramuyun kono hino: karuo kono am; Ra luang nu pahun... Kono ikaa poyo kono hino am ikaa no au mindahu ramuyun ra au muoi ra hino muoi amalair ra intok tayar mi?

[ee]14:7 Kono akau akakaulih rakon... akakaulih po ri Yama': Luang nu buku nakalair; Nga akau pongo nakakulih rakon... akau auma' akakaulih.

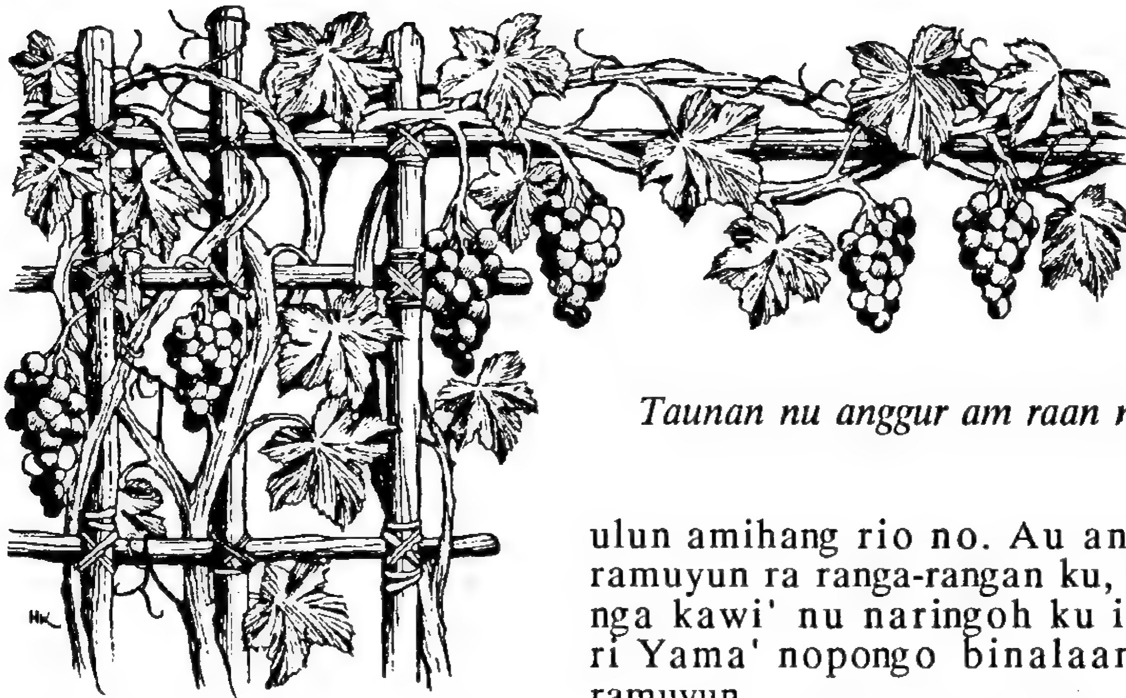
[ff]14:14 Aun yak kitaakon mi: Luang nu buku nakalair; Aun yak kitaakon mi rakon.

sumilulum[gg] ramuyun. 18Au ikaa
anino ramuyun kono anak nasailu.
Au anduli' ramuyun rahili.
19Ikaa no kula' buoi no ulun nu
tana' hitu ikaa akakito rakon, io yak
akau auma' akakito rakon. Nga au
hitu aayah, akau pono' am auma'
aayah. 20Paat nu orou hino rahili
asuku', akau akapandai ra au am
i Yama' saumi yak, am akau am au
saumi yak.
21Aun ulun maya' ra panusuban
ku ulun hino nga masi' rakon. I
Yama' pono' am masi' po ra ulun
masi' rakon no, am au pono' am
masi' po ra ulun hino am apaintalang
ra inan ku rio."
22Rahu ri Yudas (sala' ka i Yudas
ulun nu Iskariot) ri Yasus, "U Tuhan
aun koson no oko apaintalang ra inan
mu ramon yak am ikaa apaintalang ra
ulun nu tana' hitu?"
23Limbang ri Yasus, "Aun ulun
masi' rakon io maya' ra panusuban
ku. Am i Yama' masi' ra ulun hino.
I Yama' am au matong ra ulun hino
am murong rumangan rio. 24Ulun
ikaa akaasi' rakon ikaa io olondon ra
pangubasan ku. Am pangubasan ki-
nongohon mi hino sala' ka intor
rakon, io yak intor ri Yama' nanusub
rakon no.
25Au ambala' ra hitu ramuyun ra
paat ku po siino nirumangan
ramuyun. 26Io yak Amamarangan
hino, io hino Ro nu Ala susubon
ri Yama' tumuun malit rakon, auma'
angubas ra kawi-kawi' no ramuyun.
Paat nu hino rahili Ro hino anilu
ramuyun ra kawi' nu binalaan ku hili
akau akahuang.
27Kaansayan sinoon ku ramuyun.
Kaansayan ku tohom taakin ku
ramuyun. Am au anaak ra hino
ramuyun sala' ka kono pananaak nu
ulun nu tana' hitu. Ikaa akau angkaa-
mo am angkalaa'. 28Akau nakaringoh
ra aun koson nu rahu ku, 'Au makou,
io yak au anduli' ramuyun rahili.'
Kono akau masi' rakon akau angin-
suat ra au muoi ri Yama' nga
i Yama' maayo kuasa' intor rakon.
29Au mindahu ra kawi' nu hitu raino,
ra kaapo kawi' no asauk, hili paat no
asauk rahili, akau angintopot. 30Ikaa
no asuang rahuon ku ramuyun raino,
nga amihang ra tana' hitu mamaar
suku'. Io kaando' kuasa' amihang
rakon. 31Hino puun no au maya' ra
kawi' nu susub ri Yama', hili ulun nu
tana' hitu akapandai nga au masi'
ri Yama'. Lumuat ka makou taka
intor ra intok hitu."

Yasus Taunan nu Anggur otopot

15 1Rahu po ri Yasus, "Au nga
taunan nu anggur otopot am
i Yama' ahahalung ra kabun nu ang-
gur hino. 2Tuki-tukir nu raan siino
rakon ikaa anginawa' lomporon no
am tuki-tukir nu raan anginawa' in-
sapiin no talaaho' hili kinawa' nano
aawas. 3Akau hitu nopongo
nabahuan nu pangubasan binalaan
ku ramuyun. 4Mayan ka sumilulum
rakon am au pono' rahili mayan po
sumilulum ramuyun. Ohondo' ra
raan pansuayon ra taunan no io ikaa
anginawa', kami po hino ikaa auma'
anginawa' nu kono akau ikaa mayan
sumilulum rakon.
5Au nga taunan nu anggur am
akau nga raan-raan no. Aun ulun
mayan sumilulum rakon, au am ulun
hino anginawa' aawas, nga kono ikaa
au akau ikaa akaalap anguma' ra atu-
atu. 6Am aun ulun ikaa mayan
sumilulum rakon io lomporon kono
raan. Io rahili aansak. Am raan-raan
hiano luluron am tapiri' solobo' ra
apui no. 7Kono akau mayan
sumilulum rakon am pangubasan ku
hino olondon ra huang mi am
kitaakon mi ri Ama' aun yak

gg14:17 auma' sumilulum: Luang nu buku nakalair; am sumilulum.

Taunan nu anggur am raan no

kasihaan mi am kawi' nu hiano
taakin yak ramuyun. [8]Kono akau a-
nginawa' aawas, kuasa' asundu nu
Ama' ku paintalangon am haling ra
hino akau kapio-pio ulun ubason ku.
[9]Au masi' ramuyun ohondo'
ri Yama' masi' rakon. Onsoi bayah
mi olondon asauk ra ulun asian ku.
[10]Kono akau maya' ra kawi' nu
panusuban ku, akau olondon ra asi'
ku hino, ohondo' rakon inaya' ra
kawi' nu panusuban ri Yama', am io
masi' yak rakon.
[11]Kawi' nu hitu balaan ku
ramuyun, hili insuat ku olondon ra
huang mi am panginsuatan mi
sumauk otopot. [12]Hitu nga
panusuban ku, onsoi akau masi' ra
ulun rangan mi, ohondo' rakon
nakaasi' ramuyun. [13]Kaando' kasa-
ngulun akasail ra hayo nu asi' nu sa-
ngulun matoi ra tayar nu
ranga-rangan no. [14]Akau nga rangan
ku nu kono akau maya' ra kawi' nu
panusuban ku ramuyun. [15]Ikaa no
sabiton ku akau ra amba, nga ulun
amba ikaa akapandai ra maan nu
ulun amihang rio no. Au anabit
ramuyun ra ranga-rangan ku, hino
nga kawi' nu naringoh ku intor
ri Yama' nopongo binalaan ku
ramuyun.
[16]Sala' ka akau namili' rakon. Au
nga namili' ramuyun am anusub
ramuyun hili akau muoi ambala' am
anginawa' aawas ohondo' ra santaun
anggur raitu' li, hili kinawa' mi hino
sumuku' ra ampus-ampus no. Kono
akau anguma' ra hino i Yama' anaak
ra aun yak kitaakon mi haling ra ing-
galan ku. [17]Hitu nga susub ku
ramuyun, onsoi akau masi' ra ulun
rangan mi.

Ulun nu tana' asisingon ramuyun

[18]Kono akau kasisinganan nu ulun
nu tana' tu, huangon mi nga ilo
pahulu nasisingon rakon. [19]Kono
akau sumilulum ra ulun nu tana' tu,
ulun nu tana' hitu masi' ramuyun am
apasauk ramuyun kono anak nilo
tohom. Io yak au nopongo namili'
ramuyun intor ra ulun nu tana' tu am
akau raino ikaa no sumilulum ra ulun
nu tana' tu. Hino nga puun no ulun nu
tana' tu asisingon ramuyun.
[20]Huangon mi onsoi-onsoi rahu
kutu. Kaando' kasangulun amba
aulu' intor ra ulun amihang rio no. Ilo

15:12 Yah. 13:34, 15:17, 1Yah. 3:23, 2Yah. 5 **15:20** Mat. 10:24, Luk. 6:40, Yah. 13:6

nopongo nangulalaat rakon! Am ilo
pono' angulalaat po ramuyun. Kono
ilo maya' ra pambalaan ku, ilo pono'
am maya' po ra pambalaan mi. [21]Ilo
anguma' ra kawi' nu hino ra tayar mi,
nga akau hitu ulun ubason ku am ilo
ikaa akakaulih ra ulun nanusub
rakon no. [22]Ilo ikaa akasala' kono au
ikaa inatong am namala' rilo ra kawi'
nu baal hino. Io yak raino ilo kaando'
pamarahuan ra ilo kaando' sala'.
[23]Aun ulun asisingon rakon io pono'
am asisingon po ri Yama'. [24]Ilo ikaa
akasala' kono au ikaa anguma' ra
tatandu-tatandu' kalalaban hiatu ra
tingkuangon nilo, tatandu-tatandu'
hiatu kaando' po kasangulun nangu-
ma'. Io yak raino ilo nakakito ra
tatandu' inuma' ku am ilo asisingon
rakon am Ama' ku. [25]Baal hitu ikaa
mulalas asauk yak hili asuhut rahu
nasuratan ra Arat sinuratan ri Musa
li rilo rahu kono, 'Nga ilo asisingon
rakon am kaando' atu-atu sala'.'
[26]Io yak au anusub ra Amamara-
ngan hino muoi ramuyun haling ri
Ama'. Io hino Ro apaintalang ra
katapatan ra baal nu Ala. Paat no
matong rahili io ambala' intor ra baal
ku. [27]Akau pono' am ambala' po ra
napandayan mi intor ra baal ku, nga
kawi' mi hitu baya-baya' nirumangan
rakon haling ra puu-puun nali."
16 [1]"Au ambala' amalair ra hitu
ramuyun hili intopot mi ikaa
alawo. [2]Ulun hiano apahiru'
ramuyun am ikaa apakuoi ramuyun
ra pahun intok sambayang. Am paat
no rahili siino ulun amatoi ramuyun
am ilo ampahuang ra lumangus ra
baal hino ilo angkaraya' ra tayar nu
Ala. [3]Kawi' nu baal hino maan nilo ra
tayar mi nga ilo ikaa po nakakaulih
ri Yama' karuo kono am au. [4]Io yak
raino au ambala' ra baal hitu
ramuyun hili paat no asauk rahili
akau akahuang ra au nopongo nam-
bala' ramuyun. Baal hitu ikaa
binalaan ku ramuyun intor ra puu-
puun nali, nga baya-baya' po hua au
ramuyun."

Maan nu Ro nu Ala

[5]"Io yak raino au muoi rio
nanusub rakon no am kaando' kasa-
ngulun po akibala' ramuyun, 'Aun
oyon mu guru'?' [6]Nga raino au inin-
dahu ra baal hitu ramuyun, am huang
mi no asusa' bonsoi. [7]Io yak huangon
mi onsoi-onsoi rahu kutu. Labing
honsoi no kono au muoi. Kono au
ikaa muoi, Amamarangan hino ikaa
matong ramuyun. Io yak kono au
muoi, au anusub rio muoi ramuyun.
[8]Am paat no matong rahili, io
apaliman ra ulun nu tana' hitu nga
pamahuangan nilo no nasala' intor ra
baal nu sala' am intor ra baal nu
katapatan, am intor ra baal nu ukum
nu Ala. [9]Pamahuangan nilo no kapio
nasala' intor ra baal nu sala' nga ikaa
hua ilo mintopot rakon. [10]Pamahua-
ngan nilo no kapio nasala' intor ra
baal nu katapatan hino, nga muoi au
no hua ri Yama' am akau pono' bahu
am ikaa no akakito rakon. [11]Am pa-
mahuangan nilo no kapio nasala'
intor ra baal nu Ala amaratu' ra
ukum nga amihang ra ulun nu tana'
hitu niratuan ra ukum!
[12]Asuang halan rahuon ku
ramuyun, io yak raino tu aahat poyo
ringohon mi. [13]Io yak paat nu Ro hino
matong, io ambala' kapio-pio ra
katapatan nu Ala. Io ikaa ambala' ra
atu-atu maya' ra kasiha' no tohom. Io
mindahu yak ra aun naringoh no, am
apaintalang ramuyun ra baa-baal
asauk rahili. [14]Io apaintalang ra
kuasa' ku asundu hino nga kawi' nu
paintalangon no ramuyun naalap no
intor rakon. [15]Kawi' nu aun-aun
notohom ri Yama' am au po kata-
ngan. Hino nga puun ku mindahu
ramuyun nga aun binalaan ku ra Ro
hino nga indulan no ramuyun."

15:25 Nan. 35:19, 69:4

Asusa' am anginsuat

16“Ikaa no kula' buoi no akau ikaa
akakito rakon. Am ikaa po kula' buoi
intor ra hino akau akakito po rakon
rahili.”
17Ulun ubason ri Yasus rano
nakibala' ra sangulun am sangulun,
“Aun ki' atungon nu rahu no hino,
‘Ikaa no kula' buoi no akau ikaa
kakito rakon’ am ‘Ikaa po kula' buoi
intor ra hino akau akakito po rakon
rahili?’ Am rahu no po, ‘Nga au muoi
ri Yama'.’ 18Aun ki' atungon nu rahu
no hino, ‘Ikaa no kula' buoi no?’ Ikaa
akapandai taka ra rahu no hino.”
19I Yasus akapandai ra ilo asiha'
angkimuot rio. Hili rahu ri Yasus
rilo, “Hitu ki' ayamon muyun tu ra au
inindahu, ‘Ikaa no kula' buoi no akau
ikaa akakito rakon,’ am ‘Ikaa po kula'
buoi intor ra hino akau akakito po
rakon rahili.’ 20Huangon mi onsoi-
onsoi rahu kutu. Akau rahili kumoros
ra tangi' mi, io yak ulun nu tana' hitu
anginsuat. Am akau alaat huang, io
yak susa' nu huang mi hino mungga'
asauk ra insuat. 21Paat nu sangulun
ruandu' atipahanak io aila' huang. Io
yak pongo nu anak hino marul, io
rahili akaliro ra ila' nu huang no hino
nga insuat no ra sangulun anak in-
anak ra tana' hitu. 22Kami po nga
hino. Raino akau asusa' huang io yak
au tumiwol po ramuyun rahili.
Huang mi rahili apanu' ra insuat am
kaando' kasangulun amahaau ra in-
suat hino intor ra huang mi.
23Paat nu orou hino sumuku'
kaando' no aun-aun kimuatin mi
rakon. Huangon mi onsoi-onsoi rahu
kutu. Akau ulun ubason ku aun yak
kitaakon mi ri Yama' haling ra ingga-
lan ku io auma' anaak ramuyun.[hh]
24Suku' ra paat raino ikaa po akau
nakitaak ra atu-atu haling ra inggalan
ku. Akitaak nga am hili akau akaalap
hili insuat mi hino olondon am
otopot.”

Amayau ra tana'

25“Kawi' nu baal hitu binalaan ku
ramuyun ra pangumangan. Io yak
paat nu orou nano asuku' ikaa no
rahili au mindahu ramuyun ra pangu-
mangan au mindahu apaintalang yak
ambala' ramuyun ra baal nu Ama'
hino. 26Paat nu hili akau akitaak
ri Ama' haling ra inggalan ku am
ikaa no au mindahu akitaak rio ra
tayar mi, 27nga i Yama' masi'
ramuyun. Io masi' ramuyun nga akau
masi' rakon am akau angintopot nga
au inatong haling ra Ala. 28Kapio au
inatong intor ri Yama', am inuoi ra
tana' hitu. Io yak raino au anino ra
tana' tu am anduli' ri Yama'.”
29Rahu nu ulun ubason no rano
rio, “Guru' raino yak oko ikaa min-
dahu ra pangumangan, am raino
rahu mu atalang ringohon mai.
30Raino apandayan mai ra guru'
akapandai ra kawi' nu atu-atu am
ikaa pono' pakuan nu ulun akibala'
riun raino. Haling ra baal hitu pono'
akai angintopot ra oko inatong intor
ra Ala.”
31Limbang ri Yasus rilo, “Angin-
topot ki' akau raino? 32Huangon mi,
orou am paat no auma' matong raino
nakasuku' noyo, paat mi ahiru' an-
susuai, muli' ra tuki-tukir nu pahun
mi suku' au sangulun yak amahun.
Hama' no pono' kono hino, sala' ka
au yak sangulun nga i Yama' hua
siino baya-baya' rakon. 33Au min-
dahu ra hitu ramuyun hili akau
akaalap ra kaansayan nga akau
sumilulum rakon. Ulun nu tana' hitu
angila-ngila' ramuyun, io yak lon-
donon mi huang mi, nga au nopongo
namayau ra kuasa' nu tana' hitu.”

[hh]16:23 Aun yak kitaakon mi ri Yama' haling ra inggalan ku, io auma' anaak ramuyun: Luang nu buku nakalair; Kono akau akitaak ra atu-atu ri Yama' io auma' anaak ra hino ramuyun ra inggalan ku.

Yasus anambayang ra ulun ubason no

17 1Pongo ri Yasus inindahu ra
baal hino, hili io naningaa' ra
limbowon am rahu no, "U Ama', paat
ku nasuku' noyo. Paintalangon mu
kuasa' asundu nu Anak mu, hili Anak
mu pono' apaintalang ra sundu' nu
kuasa' mu. 2Nga oko nopongo
nanaak rio ra kuasa' ra kawi' nu ulun,
hili io anaak ra bayah otopot am
ampus-ampus ra tuki-tukir nu ulun
tinaakan mu rio. 3Hitu nga bayah
otopot am ampus-ampus, io hino
tuki-tukir nu ulun akakaulih riun,
Ala saumi am otopot am akakaulih
ri Yasus Karistus sinusub mu hino.
4Haling ra au nopongo nangawi' ra
karaya' nanusuban mu rakon, au no-
pongo napaintalang ra sundu' nu
kuasa' mu ra tana' hitu. 5U Ama', an-
sukon mu au raino ra tingkuangon
mu ohondo' ra oko angansuk rakon
ra kaapo tana' tu nasauk.

6Au nopongo napaintalang riun ra
ulun nu tana' hitu io hino ulun nopo-
ngo tinaakan mu rakon. Ilo nopongo
nasauk ra tohom mu am oko nopongo
nanaak rilo rakon am ilo nopongo
inaya' ra panusuban mu. 7Am raino
ilo akapandai ra kawi' nu atu-atu
tinaakan mu rakon haling riun. 8Au
nopongo nangindul rilo ra rahu
binalaan mu rakon, am ilo nopongo
inintopot. Ilo akapandai nga au
kapio-pio inatong haling riun am ilo
angintopot po ra oko nanusub rakon.

9Au sambayang ra tayar nilo. Sala'
ka sambayang ra tayar nu ulun nu
tana', io yak tayar nu kawi' nu ulun
nopongo tinaakan mu rakon, nga ilo
hua tohom mu. 10Kawi' nu tohom ku,
tohom mu poyo am kawi' nu tohom
mu tohom ku poyo. Hili kuasa' ku
asundu' hino paintalangon lumangus
rilo. 11Raino au matong riun. Ikaa no
au murong ra tana'. Io yak siino po ilo
ra tana' hitu. U Ama' ansukon, im-
buawan mu ilo ra kuasa' mu, kuasa'
tinaakan mu rakon no hili ilo asauk
ohondo' ra saumi inan kono iito ruo
ohondo' ra saumi inan. 12Paat ku
baya-baya' rilo, au ahalung rilo ra
kuasa' mu io hino kuasa' tinaakan
mu rakon hitu.[ii] Au anindung rilo, am
kaando' po kasangulun nalawo ra
lolot nilo, sangulun alaat tu yak tuu-
tuu' alawo, hili asuhut aun nasuratan
ra Kitap.

13Raino au matong riun. Au nopo-
ngo nambala' ra kawi' nu baal hitu ra
paat ku siino ra tana' tu, hili ilo
aingkoos huang anginsuat ohondo' ra
insuat ku. 14Au nopongo nanaak ra
rahu binalaan mu rakon ra tayar nilo
am ulun nu tana' tu raino asisingon
rilo nga ilo raino ikaa no sumilulum
ra ulun nu tana' hitu, nga ohondo'
rakon ikaa sumilulum ra ulun nu
tana' hitu. 15Ikaa au akitaak ra oko a-
ngundut rilo intor ra tana' tu. Au
akitaak yak riun angimbuou rilo intor
ra napasauk ra kalaatan hino.
16Ohondo' rakon ikaa sumilulum ra
ulun nu tana' hitu, kanilo po hino
ikaa sumilulum ra ulun nu tana' hitu.
17Pasaukon mu ilo ra tohom mu intor
ra katapatan mu, rahu mu hino nga
otopot. 18Ohondo' ra oko nopongo
nanusub rakon ra ulun nu tana' tu
kono po nga hino au nanusub rilo
muoi ra ulun nu tana' tu. 19Au
nanaak ra inan ku riun ra tayar nilo,
hili ilo kapio-pio asauk ra tohom mu.
20Sala' ka ilo yak sambayangan ku io
yak tayar poyo nu ulun angintopot
rakon nga intor ra pambalaan nilo.

21U Ama' au sambayang hili kawi'
nilo asauk ra saumi, kono iito saumi

[ii]17:12 au ahalung rilo...tinaakan mu rakon hitu: Luang nu buku nakalair; Rangan nu kuasa' ra inggalan ri yama' au nopongo namiaha' ra kawi' nu tinaakan ri yama' rakon.

17:12 Nan. 41:9, Yah. 13:18

Yasus anambayang

yak. Onsoi yak ilo asauk ra saumi
riito hili ulun nu tana' hitu anginto-
pot ra oko nga nanusub rakon.
22Kuasa' mu asundu' tinaakan mu
rakon li, tinaakan ku rilo, hili ilo
asauk ohondo' ra saumi inan kono
iito ohondo' ra saumi inan. 23Io hino
au am ilo ohondo' ra saumi inan kono
oko am au ohondo' ra saumi inan.
Hili ilo kapio-pio asauk ohondo' ra
saumi inan hili ulun nu tana' hitu
akapandai ra oko nga nanusub rakon,
am oko masi' rilo ohondo' ra oko
masi' rakon.
24U Ama', au asiha' ra ulun
tinaakan mu rakon tu baya-baya'
rakon ra aun yak intok ku, hili ilo
akakito ra kuasa' asundu tinaakan
mu rakon, nga oko masi' rakon ra
kaapo tana' tu nasauk.
25U Ama' otopot! Ulun nu tana'
hitu ikaa akakaulih riun, io yak au
akakaulih riun. Am ulun hiatu pono'
nakapandai ra oko nanusub rakon.
26Au nopongo napaintalang ra
kinabaalo' mu ra tayar nilo, am au
parambu-rambus anguma' ra hino,
hili asi' mu pono' rakon am lumon-
dom yak ra huang nilo, hili au am ilo
ohondo' ra saumi inan."

Yasus tinakub

(Mat 26:47-56; Mrk 14:43-50; Luk 22:47-53)

18 1Pongo ri Yasus nasambayang
bi nilo ra ulun ubason no rano
sinumandaup ra siang borook ining-
galanan ra Kisron. Ra intok hino i
Yasus am ulun ubason no rano inuoi
ra saumi kabun.
2I Yudas ulun apasauk apatakub
hino akapandai ra intokon hino nga
hai-hait hua i Yasus am ulun ubason
no rano lumulur ra intok hino. 3Am
pangibit i Yudas ra sambahian
sauyar am kula-kula' po ulun
ahahalung ra Pahun nu Tuhan hino
sinusub nu mamaayo nu imam am
ulun Parisi hili ilo inuoi ra intok hino.
Ulun hiano siino pailang hahaang am
nangibit po ra kalir am lampung.
4I Yasus apandai ra aun asauk ra
bayah nano. Io tinumiwol rilo am
rahu no, "Aun ki' uyumon mi tu?"
5Limbang kanilo, "I Yasus ulun nu
Nasarit."
Rahu ri Yasus rilo, "Au nga io."
I Yudas ulun apasauk apatakub hino
hayo-hayou baya-baya' rilo ra hino.
6Paat ri Yasus inindahu, 'Au nga io,'
kawi' nilo no sinumunsuli hili naaba'
ra tana' no.
7Pangkimuot po i Yasus rilo, "Aun
ki' uyumon mi tu?"
Limbang kanilo, "I Yasus ulun nu
Nasarit."
8Rahu po ri Yasus rilo, "Kaa ki'
nopongo au inindahu ramuyun au
nga io? Kono akau ahuyum rakon
pookowon mi pahulu ulun rangan ku
ratu." 9(Io inindahu kono hino, hili
asuhut kawi' nu nirahu no ra pahulu
li, io hino 'U ama', hili kaando' kasa-
ngulun po alawo ra kawi' nu ulun
tinaakan mu rakon ratu.')
10I Simun Piturus siino pailang. Io
namutus ra pailang hino hili namiris
ra talingo pamiris nu amba nu

mamaayo nu imam. Inggalan nu
amba hino i Matkus. 11 Hili rahu
ri Yasus ri Piturus, “Pandulion mu
susuki' pailang muno! Nga ikaa
mulalas au aila' maya' ra aun nopo-
ngo nilondon ri Yama' ra tayar ku.”

Yasus ra tingkuangon ri Hanas

12 Hili sauyar nu Ruum hiano am
mamaayo nilo no am ulun ahahalung
ra Pahun nu Tuhan rano nanakub
ri Yasus. Hili ilo nanangkong rio,
13 am nangibit ri Yasus puu-puun ra
tingkuangon ri Hanas. I Hanas io
hino iwan ri Kayapas Kinatuaan nu
imam ra upok hino. 14 I Kayapas nga
nambala' ra ulun Yahudi ra pahulu li
rahu kono, “Labing honsoi no sangu-
lun yak matoi, hili kawi' nu bansa'
hitu ikaa matoi.”

Piturus ahalim ri Yasus

(Mat 26:69-70; Mrk 14:66-68; Luk 22:55-57)

15 I Simun Piturus am sangu-
lun ubason bokon no sinumunu' ri
Yasus. Ulun ubason bokon no
akakaulih ra Kinatuaan nu Imam
hino, hili io sinumunu' ri Yasus in-
unsop ra totobon nu pinamahal ra
pahun nu Kinatuaan nu Imam.
16 I Piturus angkinaan ra libung nu
papahal hino, ra maar nu totobon
no. Hili samput nu ulun ubason
bokon no akakaulih ra Kinatuaan
nu Imam no. Io nahayam ra ruandu'
ahahalung ra totobon hino, hili na-
ngibit ri Piturus inunsop. 17 Io yak
rahu nu ruandu' ahahalung ra
totobon hino ri Piturus, “Kaa ki'
oko hitu sangulun ulun ubason nu
ulun hitu?”
Limbang ri Piturus, “Sala'!”
18 Paat hino nakapinaat ra paat
asimu'. Amba-amba rano am ulun
ahahalung ra Pahun nu Tuhan hiano
nopongo nahuluk ra apui tinaunan ra
arang am nandalang nilumibung ra
apui hino. I Piturus inimaar rilo hili
inaya' nandalang.

Kinatuaan nu Imam angkimuot ri Yasus

(Mat 26:59-66; Mrk 14:55-64; Luk 22:66-71)

19 Kinatuaan nu Imam hino
nangkimuot ri Yasus ra baal nu
ulun ubason no rano am panguba-
san no hino. 20 Limbang ri Yasus
rilo, “Buoi ku ambala' am pam-
balaan ku aringoh yak nu ulun. Au
asalok ambala' ra ulun ra intokon
nu ulun Yahudi lumulur io hino ra
pahun-pahun intok sumambayang
am ra Pahun nu Tuhan. Kaando'
aun-aun rahu ku ikaa apandayan nu
ulun. 21 Kulo ki' kimuati' mu au?
Kimuatin mu nga ulun nopongo na-
karingoh ra pangubasan ku hino. Ilo
akapandai ra tuki-tukir nu rahuon
ku.”
22 Pongo ri Yasus inindahu, sangu-
lun sauyar ra maar ri Yasus no na-
nampiling ra pingal ri Yasus no am
rahu no, “Kulo oko aatas mindahu
kono hino ra Kinatuaan nu Imam.”
23 Rahu ri Yasus ra sauyar hino,
“Kono siino nasala' ra rahu ku hino,
onsoi ko mindahu ra ulun hiatu aun
nasala' ra rahu ku hino. Io yak kono
rahu ku hino otopot aun puun mu
namampiling rakon?”
24 Haling ra hino i Hanas nanusub
ri Yasus muoi ri Kayapas Kinatuaan
nu Imam hino. Am tatangkong nano
ikaa poyo iniru' nilo.

I Piturus ahalim po ri Yasus

(Mat 26:71-75; Mrk 14:69-72; Luk 22:58-62)

25 I Simun Piturus tuo-tuor po
andalang ra maar nu apui no. Ulun
bokon rano angkimuot rio, “Kaa ki'
oko hitu poyo sangulun ulun ubason
nu ulun hitu?”

18:11 Mat. 26:39, Mrk. 14:36, Luk. 22:42 **18:14** Yah. 11:49-50

Limbang ri piturus, “Sala'!”
26Sangulun amba nu Kinatuaan nu
Imam, io hino pahaka' nu ulun
nilompor ri Piturus ra talingo li, rahu
no, “Kaa ki' oko nakito ku ra kabun
nili baya-baya' ra ulun hitu?” 27I-
ngondo' po i Piturus inindahu,
“Sala'!” am paat hino manuk no
pono' am naningkukuuk.

Yasus ra tingkuangon ri Pilatus
(Mat 27:1-2; 11-14; Mrk 15:1-5; Luk 23:1-5)

28Paat nu susuab hino mingas
lali', ilo nangibit ri Yasus intor ra
pahun ri Kayapas inuoi ra pahun nu
Gabunor. Mamaayo nu ulun Yahudi
ikaa inunsop ra pahun hino nga ilo
aangas anguma' ra baal asala'
maya' ra arat nilo, nga kono ilo
akasala' maya' ra arat nu ugama
nilo ilo ikaa akaaya' angakan ra
akan nu Irau Paska. 29Haling ra
hino insaloh ri Pilatus tinumiwol
rilo. Pangkimuot i Pilatus, “Aun ki'
papasalaan mi ra ulun hitu?”
30Limbang nilo ri Pilatus, “Ikaa
akai angibit rio ra Tuan Gabunor nu
kaapo io nakasala'.”
31Rahu ri Pilatus rilo, “Onsoi
akau angibit rio am amaratu' ra
ukum maya' ra ukum nu arat nu
ugama mi tohom.”
Io yak limbang nu ulun Yahudi
hiano, “Atu-atu pono' kaulun ikaa
auma' akai amaratu' ra ukum maan
potoyo'.” 32(Baal hitu asauk hili
asuhut aun binalaan ri Yasus ra paat
no nambala' napaintalang ra lakou
nu patayan no.)
33Panduli' po i Pilatus inunsop ra
istana' hino am nahipah ri Yasus. Io
nangkimuot ri Yasus, “Kapio ki' oko
hitu Raja' nu ulun Yahudi?”
34Limbang ri Yasus, “Kapio ki'
Tuan Gabunor katangan ra pangki-
muatan hino karuo kono am ulun
bokon inindahu ra Tuan Gabunor ra
baal ku hitu?”
35Limbang ri Pilatus, “Ulun
Yahudi ki' au? Bansa' mu tohom am
mamaayo nu imam hiano nangibit
riun nanaak rakon. Aun ki' nopongo
inuma' mu?”
36Rahu ri Yasus, “Pihangan ku
hitu sala' ka intor ra tana' tu. Kono
pihangan ku intor ra tana' tu, kapio
ulun ubason ku ratu tumabuh ra ulun
Yahudi hili au ikaa taakin ra
mamaayo nu ulun Yahudi. Pihangan
kutu sala' ka intor ra tana' hitu!”
37Hili i Pilatus nangkimuot rio,
“Kono po hino, otopot ki' oko hitu
raja'?”
Limbang ri Yasus, “Tuan
Gabunor nga inindahu ra au hitu
raja'. Au inanak am inatong ra tana'
hitu saumi langus yak, io hino am-
bala' ra katapatan nu Ala. Ulun
haling ra katapatan hino angkino-
ngoh rakon.”
38Rahu ri Pilatus nangkimuot
ri Yasus, “Aun ki' atungon nu
katapatan hino?”

I Yasus ukumin potoyo'
(Mat 27:13-31; Mrk 15:6-20; 23:13-25)

Am insaloh po i Pilatus
tinumuun ra ulun Yahudi. Rahu
ri Pilatus rilo, “Kaando' napan-
dayan ku ra sala' no am amaratu' ra
ukum rio. 39Io yak maya' ra
kaubasan mi, au asalok amalabus ra
ulun niriil ra paat nu Irau Paska.
Asiha' ki' akau ra au amalabus ra
Raja' nu ulun Yahudi hitu?”
40Limbang nilo am hili nilumuap,
“Ikaa! Sala' io! I Barabas labusin
mu!” (I Barabas sangulun an-
tatakou.)
19 1Am paat hino i Pilatus
nanusub ra ulun namalapos
ri Yasus. 2Hili sauyar hiano nama-
lingkong ra raan-raan akaruui
pinasauk ra sasapak, hili ilo
napasapak ra ulu ri Yasus no. Am ilo
namakai rio ra sampayau alanso-lan-

18:32 Yah. 3:14, 12:32

som. 3Hili ilo po ruli-ruli' matong am
sumamba angikiat rio am rahu
kanilo, "Kaansayan ra tayar nu Raja'
nu ulun Yahudi." Pongo nu hino hili
ilo nangapis ra pingal nano.
4Am insaloh po i Pilatus inuoi in-
dahu ra ulun asuang siino ra intok
hino, rahu no, "Ilayin mi nga au na-
ngibit rio ininsaloh hili apandayan mi
ra au ikaa apandai ra sala' no am
amaratu' ra ukum rio."
5I Yasus ininsaloh am pinasa-
sapak ra sasapak akaruui hino am
pinakai ra sampayau alanso-lansom.
Rahu ri Pilatus rilo, "Ilai' mi nga hitu
nga ulun hili!"
6Paat nu mamaayo nu imam am
kawi' nu ulun angiaha' hiano
nakakito rio, ilo nilumuap, "Salipon
yak io, Salipon yak io!"
Rahu ri Pilatus rilo, "Ibiton mi yak
io am akau yak analip rio. Au kaa
akapandai ra aun sala' no am
amaratu' rio ra ukum."
7Limbang nu ulun Yahudi rano,
"Siino arat mai mindahu io potoyon
yak nga io angangku ra inan no tohom
ra Anak nu Ala."
8Paat ri Pilatus nakaringoh ra
rahu nilo hino, labing po balaa' no
9hili io nanduli' po inunsop ra istana'
hino am nangkimuot po ri Yasus,
"Aun ki' haling mu?" Io yak i Yasus
ikaa nilumimbang sahuhumi.
10Rahu ri Pilatus rio, "Ikaa ki' oko
mindahu ra atu-atu rakon? Huangon
mu nga, siino kuasa' ku amalabus
riun, karuo kono am apasalip riun."
11Limbang ri yasus, "Tuan kaan-
do' kuasa' mu ra inan ku nu kono po
Ala ikaa anaak ra hino riun. Io yak
ulun nanaak rakon ratu riun labing
maayo ra sala'."
12Paat ri Pilatus nakaringoh ra
rahu hino, labing po likot no amala-
bus ri Yasus. Io yak ulun Yahudi
rano salua-luap rahu kanilo, "Kono
Tuan amalabus rio ikaa no Tuan
sumilulum ra raja' sabiton ra Kaisar.
Ulun angangku ra inan no ra raja' io
hino pantabuh ri Kaisar."
13Paat ri Pilatus nakaringoh ra
rahu hino, io nangibit ri Yasus inin-
saloh hili nanturung ra kurusi' pan-
tutuuman ra intok ininggalanan ra
"Tontom ra Batu." (Rahu nu ulun
Ibarani sabiton ra "Gabata")
14Am paat hino maar jaam oopor
am ruo ra tanga' orou, am suaban
nano Irau Paska. Rahu ri Pilatus ra
ulun Yahudi hiano, "Hitu nga raja'
muyun li!"
15Hili ilo nilumuap, "Potoyon yak
io! Potoyon yak io! Salipon yak io!"
Rahu ri Pilatus, "Au ki' analip ra
raja' mi hitu?"
Limbang nu mamaayo nu imam
rano, "Saumi yak raja' mai io hino i
Kaisar!"
16Pongo nu hino hili i Pilatus
nanaak ri Yasus ra sauyar rano ra io
maan salipo'

I Yasus sinalip

(Mat 27:32-44; Mrk 15:21-23; Luk 23:26-43)

Hili sauyar hiano nangibit
ri Yasus. 17Hili i Yasus nanaan ra
salip hino muoi ra intok ininggala-
nan ra "Intok nu kuapak". (Rahu nu
ulun Ibarani io hino "Golgota".)
18Ra hino ilo nanalip ri Yasus. Ilo
nanalip napangkibab ra ruo ngaulun
ulun bokon am i Yasus nahintanga'.
19I Pilatus pono' nanurat ra kula-
kula' rahu io hino, I YASUS
HALING RA NASARIT, RAJA'
NU ULUN YAHUDI. Hili io
noposokot ra popor nu salip no ra
solor ra ulu no. 20Asuang ulun
Yahudi namasa' ra surat hino nga
intok ri Yasus sinalip no ikaa atawoi
intor ra bandar. Rahu hino sinuratan
ra rahu nu Ibarani, Latin am Yunani.
21Rahu nu mamaayo nu imam am
ulun Yahudi ri Pilatus, "Pain mu
surati' ra, 'Raja' nu ulun Yahudi.'
Suratan mu yak, 'Rahu nu ulun hitu,
au nga Raja' nu ulun Yahudi.' "

22Io yak limbang ri Pilatus, “Aun
po sinuratan ku am hino yak!”
23Pongo nu sauyar hiano nanalip
ri Yasus, ilo nangalap ra kain pakai
nano hili ilo nampipiruo apat bahian,
saumi ra sangulun. Ilo pono' am na-
ngalap ra kain no nasindayol binaal
intor ra sampila' kain inansar intor ra
lioh suku' ra kalayam am kaando'
pipikit no. 24Rahu nilo ra sangulun
am sangulun, “Pain taka bintai' kain
nasindayol hitu. Onsoi nahi undion
taka ra anantu' ra aun ulun akaun-
dut.”

Baal hitu asauk hili asuhut rahu
nasuratan ra Kitap am rahu no,

“Ilo nantatayar ra pakai ku
ra lolot nilo.
Am ilo nangundi ra
kain ku sinindayol.”

Kono hino nga inuma' nu sauyar
hiano.
25Ina' ri Yasus am pahaka' ruan-
du' nu ina' nano i Maria andu' ri
Kolopas am i Maria ulun nu Mak-
dalina ininggayou ra maar nu salip
no. 26Paat ri Yasus nahilong ra ina'
no am ulun ubason asian no hino
tinumuor ra maar nano, rahu
ri Yasus ra ina' nano, “Io raino anak
mu.”
27Hili Yasus inindahu po ra ulun
ubason no hino, “Io pono' am ina'
mu.” Puun rahili ulun ubason hino
nangibit ra ina' ri Yasus no ra pahun
no tohom.

Pinatayan ri Yasus

(Mat 27:45-56; Mrk 15:33-41; Luk 23:44-49)

28Am Yasus akapandai nga
paat hino kawi' nu atu-atu nopongo
nasauk am kawi' nu nasuratan ra
Kitap nasuhut yak, rahu ri Yasus,
“Atiinum au.”
29Siino ra hino saumi mangkuk
napanu' ra ruu' nu anggur asangiu.
Hili sauyar hiano napatapuk ra
tutuu' am napasanggap ra popor nu
taun hisop, hili ilo nonoroi
napaimaar ra rumpil ri Yasus no.
30Hili Yasus pono' am nanimpos ra
ruu' nu anggur hino am rahu no,
“Nasauk noyo!”

Hili io nirumungu' am inatoi.

Taun Hisop

Yasus tinura'

31Nga orou nanalipan ri Yasus no
io hino orou pamalairan ra Orou
Taahan nu ulun Yahudi, mamaayo
nu ulun Yahudi aangas ra bangkai nu
ulun sinalip hiano toyo-toyong ra
salip no ra paat nu Orou Taahan, nga
Orou Taahan hitu labing aulu' intor
ra Orou Taahan bokon. Suku' ulun
Yahudi inuoi nakitaak ri Pilatus hili
anusub ra ulun muoi pamandak ra
kalayam nu ulun sinalip hiano am
anuun rilo intor ra salip no. 32Haling
ra hino sauyar-sauyar rano inuoi
pamandak ra kalayam nu ruo
ngaulun rangan ri Yasus sinalip no.
33Paat nilo nakasuku' ri Yasus,
ilong kanilo am inatoi no i Yasus.
Intor ra hino ilo ikaa namandak ra

19:24 Nan. 22:18 **19:28** Nan. 69:21, 22:15

kalayam ri Yasus no. 34Io yak sangu-
lun ra lolot nu sauyar hiano nanura'
ra solor ra tiahang ri Yasus no, am
biis nu lumbak nangkaul ra siang.
35(Ulun nakakito ra baal hino no-
pongo nahihiulit hili akau pono' am
angintopot[jj]. Nga inulit no hino
otopot, am io akapandai nga kawi' nu
inulit no hino otopot.)
36Baal hitu nasauk hili asuhut aun
nasuratan ra Kitap, rahu no,

"Kaando' ka saumi po
pandakan ra tulang no."

37Siino po nasuratan ra Kitap,
rahu no,

"Ilo auma' ahilong rio io hino
ulun nopongo tinura' nilo."

Baal ra namalabangan ri Yasus

(Mat 27:57-61; Mrk 15:42-47; Luk 23:50-56)

38Pongo nu hino i Yusup
haling ra bandar Arimatia inuoi ri
Pilatus akitaak ra kuasa' ra angibit
ra bangkai ri Yasus no. Io sangulun
ubason ri Yasus ikaa napandayan
nga io alaa' ra mamaayo nu ulun
Yahudi. Am i Pilatus pono'
namalihua ra rahu ri Yusup no hili
io inuoi nangalap ra bangkai
ri Yasus no. 39I Nikodimus ra
pahulu li inatong ri Yasus ra paat
nu londom inaya' ri Yusup, am na-
ngibit ra tutuu' aamis ra howou io
hino muur am gaharu suang no
onom ngoopor ngakati'.
40Hili ilo ruo nangundut ra bang-
kai ri Yasus no am namarilit ra kain
aninggalas am napaaya' ra tutuu'
aamis ra howou io hino muur am
gaharu maya' ra arat nu ulun Yahudi
ra ompolobong. 41Maar nu intok
ri Yasus sinalip no, siino saumi
kabun am kabun hino siino saumi
lobong bahuon am lobong hino kaan-
do' po kasangulun binulian. 42Nga
alibos po orou pamalairan hino am
suaban nano Orou Taahan noyo, am
intok ri Yasus sinalip no amaar ra la-
labangan, hili ilo namului ra bangkai
ri Yasus no ra luang nu lobong hino.

Lobong kaando' suang

(Mat 28:1-8; Mrk 16:1-8; Luk 24:1-12)

20 1Ra paat nu susuab borook nu
orou minggu', i Maria ulun nu
Makdalina inuoi ra lobong namala-
bangan ri Yasus. Paat no nakasuku'
ilong no ra batu pinonobon no am in-
insiran intor ra luang nu lobong hino.
2Intor ra hino io nanimbul inuoi
pahuyum ri Piturus am sangulun
ubason bokon asian ri Yasus no, am
rahu ri Maria rilo, "Inalap no Tuhan,
kaando' noyo ra lobong no am ikaa
apandai akai ra aun namulian."
3Hili i Piturus am sangulun
ubason ri Yasus bokon no inuoi ra
lobong hino. 4Ilo ruo nanimbul io yak
sangulun ubason bokon no aarang
intor ri Piturus am io pahulu
nakasuku' ra lobong hino. 5Hili io
nanundop nahilong ra lobong hino,
kakito no kawi' nu kain aninggalas
hiano iringkuli' io yak ikaa io inun-
sop. 6I Simun Piturus pono' am sunu-
sunu' intor ra naaling, suku' io am
parambus inunsop ra lobong hino.
Ilong no am iringkuli' kain aningga-
las hino 7io yak kain pinomongkos ra
ulu ri Yasus rulu-rulun iringkuli'
ikaa naungga' am nakataning ra kain
bokon no. 8Pupus no ulun ubason
sinumuku' pahulu ra lobong hino io
inunsop po. Io nahilong am hili inin-
topot. 9(Io yak buoi nu hili ikaa po ilo
akapandai ra rahu nasuratan ra
Kitap, rahu no, "Ikaa mulalas io an-
duli' aayah intor ra patayan.") 10Po-
ngo nilo nahilong hili ulun ubason
ri Yasus hiano inuli'.

---

jj19:35 angintopot: Luang nu buku nakalair; Olondon angintopot.

19:36 Kas. 12:46, Tab. 9:12, Nan. 34:20 **19:37** Sa. 12:10, Pin. 1:7 **19:39** Yah. 3:1-2

I Yasus inintalang ri Maria ulun nu Makdalina

(Mat 28:9-10; Mrk 16:9-11)

11I Maria ulun nu Makdalina
ininggayou ra tiboboon nu luang nu
lobong hino am tangi-tangi'. koton-
go' no antangi' io kinumoob
nahilong ra luang nu lobong hino,
12hili kakito no ruo ngaulun
malaikat nanampakai ra kain
apulak. Malaikat hiano nanturung
ra namulian ra bangkai ri Yasus,
sangulun solor ra ulu, am sangulun
solor ra kalayam. 13Rahu nu
malaikat hiano ri Maria, "U inan
kulo pantangi' ko?"
Limbang ri Maria, "Inalap no
Tuhan kuli am ikaa no napandayan
ku namulian li."
14Pongo ri Maria nahayam ra
malaikat hiano, hili io nangalii' am
kakito no i Yasus hayo-hayou ra
intok hino. Io yak, ikaa io akapandai
ra ulun hino nga i Yasus. 15Pangki-
muot i Yasus rio, "U pahaka' kulo
pantangi' ko? Aun ki' uyumon mu?"
Nga indos ri Maria am ulun hino
angingimbuou ra kabun, limbang no
rio, "U Aman, kono oko namanding
ri Yasus intor ra hitu mindahu ko
rakon ra namulian mu, hili au muoi
angalap rio."
16Rahu ri Yasus rio, "Maria!"
Hili i Maria nangalii' ri Yasus am
io mindahu ra rahu nu ulun Ibarani,
"Rabuni!" (Atungon no "Guru'".)
17Rahu kono po ri Yasus ri Maria,
"Pain mu kangkamo' au nga kaapo
au inuoi ri Yama'. Bi kamu muoi ra
pahaka' ku am balaan mu ilo ra au
sumimpor muoi ra Ama' ku am Ama'
mi ra Tuhan ku am Tuhan mi."
18Bi ri Maria ulun nu Makdalina
hino inuoi pambala' ra ulun ubason
bokon no ra io nakakito ra Tuhan am
io nangindul ra rahu binalaan nu
Tuhan.

I Yasus inintalang ra ulun ubason no

(Mat 28:16-20; Mrk 16:4-18; Luk 24:36-49)

19Kamayon nu orou hili, kawi'
nu ulun ubason ri Yasus rano
nilumulur ra saumi pahun am kawi'
nu totobon kinimputan, nga ilo alaa'
ra mamaayo nu ulun Yahudi.
Pulali-lali' i Yasus siino ra lolot nilo
rano am rahu no, "Tabi' kaansayan
ra tayar mi."
20Pongo no inindahu io napakito
ra longon am tiahang no. Kakaulihi'
nilo rahili ra io hino nga Tuhan, ilo
nanginsuat bonsoi. 21Hili rahu po
ri Yasus rilo kainduo, "Tabi' kaan-
sayan ra tayar mi. Ohondo' ra
i Yama' nanusub rakon, kono po hino
raino au anusub ramuyun."
22Pongo no inindahu hili io
napatulu' ra linabu nu pinawo no ra
ulun ubason no rano am rahu no,
"Alapan mi Ro nu Ala munsop ra
huang mi. 23Kono akau angampun ra
sala' nu ulun bokon Ala pono' a-
ngampun ra sala' nu ulun hino. Kono
akau ikaa angampun ra sala' nu ulun
bokon, Ala pono' ikaa angampun ra
sala' nu ulun hino."

Yasus am i Tomas

24I Tomas (sabiton ra nahapir) sa-
ngulun ra lolot nu oopor am ruo ulun
ubason ri Yasus kaando' baya-baya'
ra ulun ubason bokon rano ra paat
ri Yasus inatong. 25Rahu nu ulun
ubason bokon nano ri Tomas, "Akai
nakakito ra Tuhan!"
Io yak limbang ri Tomas, "Kono
au ikaa akakito ra pailang baya' nu
paku' ra longon no am ikaa apakang-
kam ra tutulu nu longon ku ra baya'
nu paku' no am angangkam ra

20:23 Mat. 16:19, 18:18

tiahang no, kapio-pio au ikaa angin-
topot."
26Tulu' orou lolot no, ulun ubason
ri Yasus hiano inuoi po ra sulap hino
am i Tomas baya-baya' nirumangan
rilo. Am kawi' nu totobon pono' am
kinimputan. Io yak i Yasus pulali-
lali' siino ra lolot nilo am rahu no,
"Tabi' kaansayan ra tayar mi."
27Hili rahu ri Yasus ri Tomas,
"Ilai' nga longon kutu am pakangka-
mo' nga tutulu' nu longon muno.
Singgalin mu longon muno am kang-
kamo' tiahang kutu. Ikaa oko ruo-ruo
huang raino, onsoi yak oko anginto-
pot!"
28Limbang ri Tomas ri Yasus,
"Oko nga Ala am Tuhan ku!"
29Rahu ri Yasus rio, "Angintopot
ki' oko raino nga oko nopongo
nakakito rakon? Asatu' ulun anginto-
pot hama' no pono' io ikaa akakito!"

Languson nu buku hitu

30Asuang po tatandu' kalalaban
bokon inuma' ri Yasus ra tingkua-
ngon nu ulun ubason no, ikaa
nasuratan ra buku hitu. 31Io yak siino
kula-kula' tatandu' kalalaban
nasuratan ra buku hitu, hili akau a-
ngintopot[kk] nga i Yasus io hino Raja'
Kaayahan, Anak nu Ala. Am intor ra
intopot mi rio akau akaalap ra bayah
nga intor hua ra inggalan no.

Yasus inintalang ra tulu' ngaulun ubason no

21 1Kalibos hino bi ri Yasus inuoi
intalang po ra ulun ubason no
rano ra paat nilo siino ra liahu maayo
sabiton ra Tiborius. Kono nga hitu
nasauk.
2Saumi orou li i Simun Piturus,
i Tomas sabiton ra anak Nahapir,
i Natanil intor ra Kana ra daira
Galilia, anak-anak ri Sabidius am
ruo ngaulun ubason ri Yasus bokon
no nilumulur. 3Rahu ri Simun
Piturus ra ranga-rangan no rano,
"Muoi au amparalo."
Limbang nu ranga-rangan no rano,
"Maya' akai riun."
Hili ilo inuran ra paraau nilo no.
Sorondo-rondom ilo namparalo am
kaando' yak naalap nilo. 4Paat nu
orou no sumarat i Yasus tuo-tuor ra
ihih nu liahu maayo hino. Io yak ilo
ikaa akakaulih ra ulun hino nga
i Yasus. 5Rahu ri Yasus rilo, "U
pahaka' mi nakaalap ki' akau ra
pait?"
Limbang kanilo, "Kaando'."
6Rahu ri Yasus rilo, "Roloon mi
solor ra pamiris ra suapah nu paraau
no, hili akau akaalap ra pait." Am
roloo' nilo solor ra pamiris no, hili
paat nilo namananat ra roloo' hino
ikaa ilo nakananat nga asuang hua
pait no laarang.
7Sangulun ubason asian ri Yasus
inindahu ri Piturus, "Hino nga
Tuhan!"
Pakaringoh i Simun Piturus ra
ulun hino nga Tuhan io nasampayau
(nga pinangus no hua sampayau
nano) hili io tinumundak ra siang no
muoi ri Yasus. 8Ulun ubason
ri Yasus bokon rano nangkabil ra
paraau nilo no am namananat ra ralo
nilo napanu' ra pait. Ikaa kula' tawoi
intor ra asak no, io hino maa-maar
aatus ngamito yak.
9Pakasuku' ilo ra asak no,
pakailong ilo ra baa akaapui am siino
pait am ruti' tampa-tampak ra baa
hino. 10Rahu ri Yasus rilo, "Angibit
ka ra kula-kula' yak suang nu pait
naalap mi bahu."
11Hili i Simun Piturus inuoi ra
paraau no nangasak ra ralo hino, nga
ralo hino napanu' ra pait maayo

---

kk20:31 Angintopot: Luang nu buku nakalair; Olondon angintopot.

21:3 Luk. 5:5 **21:6** Luk. 5:6

kaawi'. Suang nu pait hiano aatus am
limo ngoopor am talu ngainan. Io yak
hama' no pono' pait hiano asuang,
ikaa yak hua nainta' ralo hino.
12Rahu ri Yasus rilo, "Ikon mi aang-
kan taka."
Kaando' ka kasangulun po ra lolot
nu ulun ubason ri Yasus hiano aatas
angkimuot rio, "Aun ki' oko?" Nga
napandayan nilo hua ra io nga
Tuhan.
13Hili i Yasus inimaar rilo io na-
ngundut ra ruti' no am hili nanaak ra
ulun ubason no rano. Kono po hino
nu pait no.
14Hitu nga kaintalu ri Yasus inin-
talang ra ulun ubason no rano, puun
ra io inatoi am pinanduli' kaayaho'.

Yasus am i Piturus

15Pongo nilo naangkan pangki-
muot i Yasus ri Simun Piturus rahu
kono, "Simun anak ri Yahaya,
akasail ki' asi' mu rakon intor ra asi'
mu ra ulun hiatu?"
Limbang ri Piturus, "U Tuhan,
Tuhan akapandai ra au masi' riun
Tuhan."
Rahu po ri Yasus, "Piarain mu
kawi' nu ulun ubason ku ohondo' ra
ulun ahahalung ra maak nu rumba."
16Pangkimuot po i Yasus kainduo,
"Simun anak ri Yahaya, masi' ki' oko
rakon?"
Limbang ri Piturus, "Kapio
Tuhan, oko akapandai ra au masi'
riun."
Rahu po ri Yasus, "Piarain mu
kawi' nu ulun ubason ku ohondo' ra
ulun ahahalung ra rumba."
17Pangkimuot po i Yasus ra kain-
talu ri Simun rahu kono, "Simun
anak ri Yahaya, masi' ki' oko
rakon?"
I Piturus nasusa' huang nga intalu
ruli' no hua Yasus nangkimuot rio.
Limbang ri Piturus, "U Tuhan, oko
akapandai ra kawi-kawi' no. Oko
akapandai ra au masi' riun Tuhan."
Rahu po ri Yasus, "Piarain mu
kawi' nu ulun ubason ku ohondo' ra
ulun ahahalung ra rumba. 18Hua-
ngon mu onsoi-onsoi rahu kutu. Paat
mu ambulok hama' mu yak amipirot
ra awak mu am muoi ra atu yak
kasiha' mu. Io yak paat mu matuo
rahili oko onoroi ra longon mu am
ulun bokon amipirot riun ra awak mu
am angibit riun muoi ra intok kaanga-
san mu." 19(Yasus inindahu kono
hino nga io ambala' ra baal nu
patayan ri Piturus rahili. Lumangus
ra patayan no hino Ala ansukon.) Po-
ngo nu hino am rahu po ri Yasus
ri Piturus, "Ikon mu maya' ko
rakon!"

I Yasus am ulun ubason no bokon

20Pangalii' i Piturus am ilong no ra
talikuron nano am sangulun ulun
ubason ri Yasus intok no masi' no.
Ulun hino nga hinumait ri Yasus ra
paat nilo angakan am nangkimuot
ri Yasus, 'U Tuhan, aun ki' kaulun
apasauk apatakub riun Tuhan?'
21Pahilong i Piturus ra ulun hino am
rahu ri Piturus ri Yasus, "Tuhan aun
koson nu ulun soro'?"
22Limbang ri Yasus "Kono au
asiha' ra io aayah suku' ra ratangan
ku kulo ki' oko ampahuang ra baal
hitu? Io yak ikon mu maya' ko
rakon."
23Rahu hino nakarayol ra kawi' nu
ulun ubason ri Yasus rano ra ubason
ri Yasus hino ikaa matoi. Topot natu
i Yasus ikaa inindahu ra ulun hino
ikaa matoi, io yak rahu ri Yasus,
'Kono au asiha' ra io aayah suku' ra
ratangan ku kulo ki' oko ampahuang
ra baal hitu."
24Au hitu Yahaya amala' ra kawi'
nu nakito ku intor ra baal nu nasauk

21:20 Yah. 13:25

hitu. Au po nga nopongo nanurat ra baal hitu. Am akai akapandai ra kawi' nu nirahu ku otopot yak.

Rahu pamaparan

25Asuang po baa-baal bokon
inuma' ri Yasus ikaa nasuratan.
Kono kawi' nu hiano sinuratan pamahuangan ku tana' hitu ikaa asulob ra pamulian ra buku panuratan ra baa-baal bokon hino.